

ВІКТОРІЯ ТКАЧЕНКО

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ВІННИЦЯ – 2017

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО

КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ВІКТОРІЯ ТКАЧЕНКО

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ
УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ
70-90-Х РОКІВ ХІХ СТОЛІТТЯ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

ДЛЯ СТУДЕНТІВ ІІ КУРСУ

(НАПРЯМ ПІДГОТОВКИ 6.020303 «ФІЛОЛОГІЯ.*
УКРАЇНСЬКА МОВА І ЛІТЕРАТУРА»)

ВІННИЦЯ – 2017

УДК 808.2.(073)
ББК 80я73
Т48

ТКАЧЕНКО ВІКТОРІЯ ІВАНІВНА. Тенденції розвитку української літератури 70-90-х років ХІХ століття: навчальний посібник. – Вінниця, 2017. – 132 с.

Рецензенти:

Мацько Віталій Петрович – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови і літератури Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

Поляруш Ніна Степанівна, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української літератури Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

У навчальному посібнику подано робочу навчальну програму, орієнтовний розподіл навчального часу, теоретичний та практичний блоки, тематику рефератів, тестові завдання, перелік екзаменаційних питань, список літератури до курсу.

Друкується за рішенням Вченої ради Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 16 від 22 березня 2017 року).

ЗМІСТ

Інформаційний пакет навчальної дисципліни	4
Навчальна програма курсу	
Змістовий модуль № 1	7
Змістовий модуль № 2	18
Робоча навчальна програма	21
Міжсесійний контроль успішності	25
Критерії оцінювання знань за 100-бальною системою	26
Змістовий модуль № 1	
Теоретичний блок	28
Практичний блок	36
Модульний контроль: МКР	47
Змістовий модуль № 2	
Теоретичний блок	53
Практичний блок	58
Модульний контроль: колоквіум	65
Тематика рефератів	67
Тестові завдання для перевірки знань з курсу	68
Екзаменаційні питання з курсу	90
Список творів для вивчення напам'ять	95
Твори для вивчення напам'ять	96
Список творів для обов'язкового прочитання	115
Література до курсу	117

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПАКЕТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Загальна спрямованість курсу «Тенденції розвитку української літератури 70-90-х років XIX століття» полягає у тому, щоб закласти в студентів – майбутніх учителів середньої школи, основи фахової підготовки з історії літератури. Українська література другої половини XIX характеризується як ідейно-естетична система, в якій переважають орієнтації на реалістичний тип творчості. Це важливий період в історії української словесності, адже саме в цей час на літературну арену виходять талановиті поети й прозаїки, драматурги й перекладачі – І.Нечуй-Левицький, Панас Мирний, Борис Грінченко, М.Кропивницький, М.Старицький, І. Карпенко-Карий, Олена Пчілка, І.Манжура, Я.Щоголів, П.Грабовський, І.Франко. Розвиток літератури цього періоду відбувався за край несприятливих політичних та економічних умов. Україна ще залишалася колонією Австро-Угорщини й Росії, українське слово потерпало від Валуєвського циркуляру та Емського указу. Репресивні заходи російської влади гальмували розвиток української культури. Та попри скруту, українська інтелігенція була налаштована на те, щоб дух свободи не зник, щоб молоді пагони пішли у буйний ріст. Твори цих авторів перетворили наше письменство на невичерпне джерело, здатне жити національно-визвольний рух, залишатися сучасними навіть кризь призму століть.

У завдання курсу входять вивчення студентами художніх творів, та творчої характеристики письменників і поетів другої половини XIX ст., вироблення у студентів умінь аналізувати і характеризувати художні твори, літературний процес даного періоду. Навчально-методичний посібник з дисципліни «Тенденції розвитку української літератури 70-90-х років XIX

століття» розрахований для студентів 2 курсу, котрі опановують цю літературознавчу дисципліну протягом третього семестру.

Дисципліна вивчається протягом третього семестру, передбачає 24 лекційних години, 24 практичних години та 96 годин самостійної роботи.

Мета курсу: сформувати у студентів цілісне уявлення про найважливіші тенденції розвитку української літератури другої половини XIX століття, ґрунтуючись на трактуванні його як частини світового літературного контексту, з окремою стильовою та жанровою динамікою, активним простором інтеркультурних зв'язків.

Завдання вивчення дисципліни:

- простежити загальні тенденції та закономірності розвитку літературного процесу другої половини XIX століття;
- розкрити сутність культурно-історичних феноменів українського письменства, акцентуючи увагу на його визначних постах і пам'ятках;
- визначити роль і місце української літератури в контексті світової літератури;
- визначити роль художньої літератури зазначеного періоду в суспільно-політичному житті України.

Студенти повинні знати:

- генезис, тенденції та суспільно-історичні умови розвитку української літератури другої половини XIX століття, стан тогочасної національної освіти, науки, культури;
- зв'язок української літератури з європейським літературним життям (напрямки, тенденції, стиль, персоналії);
- ключові теоретичні поняття, що залучаються в процесі вивчення курсу;

- оригінальність творчої індивідуальності кожного митця, суть його новаторства;
- історію написання творів, їх життєву основу; зміст художніх текстів;
- напам'ять тексти, що рекомендуються програмою та вивчаються у школі;
- монографії та літературознавчі статті відомих дослідників, що стосуються даного курсу.

Студенти повинні уміти:

- опрацьовувати літературно-критичні праці й користуватися найновішою літературою;
- визначати жанрові ознаки, проблематику та художні особливості твору;
- аналізувати текст у єдності змісту і форми на основі знань з теорії літератури (композиція, сюжет, образ та ін.);
- користуватися літературознавчою термінологією, не замінювати аналіз тексту його переказом;
- порівнювати літературні явища і на основі вагомих аргументів робити власні висновки, узагальнення;
- визначати місце митця в літературі, вказуючи на його оригінальність та актуальність творчості;
- виробляти та відстоювати власну позицію під час розв'язання літературознавчої проблеми шляхом ведення дискусії.

Форма підсумкового контролю – іспит.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Тенденції розвитку літературного процесу другої половини XIX століття. Драматургія 70-90-х років

Історичні умови. Вплив суспільно-історичних змін на розвиток літературно-естетичної думки. Активізація інтелігенції, пожвавлення культурного руху початку 70-х років. Боротьба проти нових репресій (Емський указ). Розвиток журналістики, періодичні видання та альманахи 70-90-х років. Дискусії про шляхи розвитку українського красного письменства (М. Драгоманов, М. Павлик, І. Білик, І. Нечуй-Левицький, І. Франко та ін.).

Різноманітність художніх напрямів в українській літературі цієї доби, їх взаємодія. Ідейно-тематичний та образний діапазон літератури. Жанрово-стильові здобутки поезії, прози, драматургії. Віяння модернізму.

Формування українського літературознавства (школи, напрями, методи та ін.). Українська література 70-90-х років XIX століття як якісно новий етап розвитку (вектор «класичний реалізм – модернізм»).

Визначальні тенденції розвитку культури. Розвиток театрального мистецтва в Україні. Боротьба корифеїв українського театру за реалізм драматургії та сценічного мистецтва. Діяльність труп М. Кропивницького, П. Саксаганського, М. Садовського. Чільне місце європейської класики в репертуарі українських театрів. Український театр у період національно-визвольного руху 1917-1920 рр.

Розвиток українського музичного мистецтва. Творча і громадська діяльність М. Лисенка. Ідейно-образне спрямування хорової музики М. Лисенка, її вплив на формування творчих

принципів К. Стеценка, Я. Степового, М. Леонтовича. Роль музично-драматичної школи М. Лисенка (м. Київ) та «Союзу співацьких і музичних товариств» (м. Львів) у розвитку українського музичного та хорового мистецтва. Вокальний цикл Я. Степового «Барвінки» на слова Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки.

Світова слава українських артистів С. Крушельницької та О. Мишуги. Вплив революційного піднесення на українське музичне мистецтво. «Вічний революціонер», «Тарас Бульба» М. Лисенка, героїчна опера «Кармелюк» К. Стеценка, кантата для хору і симфонічного оркестру «Кавказ» С. Людкевича.

Народність українського образотворчого мистецтва. Внесок малярів-баталістів і графіків М. Самокиша, І. Їжакевича, Ф. Красицького, М. Ярового, пейзажистів Г. Світлицького, П. Левченка, П. Сланстіона в українське малярство. Художники Західної України І. Труш, О. Кульчицька, А. Монастирський, Й. Бокшай. Створення рисувальних шкіл у Києві (М. Пимоненко, О. Мурашко), Одесі (К. Костанді, П. Нілус), Харкові (Д. Безперчий, К. Трутовський, С. Васильківський), на Буковині (М. Івасюк).

Журналістика. Складні, несприятливі умови розвитку української періодики XIX століття. Відсутність української періодики на Східній Україні. «Киевская старина» – єдиний науково-белетристичний журнал, що видавався російською мовою (виняток – українські художні твори), його політична платформа.

Журнали «Нова громада», «Рідний край», їх загальнодемократичний характер. «Записки українського наукового товариства» у Києві, «Записки» та «Етнографічний збірник» львівського Наукового товариства імені Т. Шевченка,

їх значення для збагачення і дальшого піднесення науки в Україні.

Освітньо-культурні періодичні видання «Світло» та «Сяйво».

Літературні збірники та альманахи: «Хвиля за хвилею», тритомна антологія «Вік», «З-над хмар і долин», «На вічну пам'ять Котляревському», «З потоку життя», «Досвітні огні», «Нова рада», «З неволі» та ін.

Тенденції розвитку літератури. Поглиблене розуміння суспільної ролі літератури, конкретизація принципу народності. Складність різнорідних переплетень і боротьби напрямів, течій, груп, угруповань того часу.

Тенденції поетичного розвитку. Творчий розвиток традицій Т. Шевченка, художні відкриття в поезії. Політична заостреність, філософська широта; розмаїтість тематики і новий позитивний герой – головні ознаки передової української поезії другої половини ХІХ – початку ХХ ст. Творчість Я. Щоголева, І. Манжури, П. Грабовського, І. Франка.

Основні тенденції у прозі. Багатство та розмаїтість талантів. Глибинне осмислення проблеми села, економічного становища селянства, його соціальної психології і перспектив розвитку. Традиції і новаторство. Поява нових тем, жанрово-стильових напрямів. Багатство художніх засобів. Тенденція до злиття, синкретизму мистецтва, до мистецького синтезу. Звернення до образотворчих і музичних засобів. Еволюція жанрів. Творчість І. Нечуя-Левицького, О. Кониського, Панаса Мирного, Б. Грінченка, І. Франка. І. Франко про молоду генерацію письменників-прозаїків.

**Іван Нечуй-Левицький
(1838-1918)**

Життєвий і творчий шлях. Світоглядні й естетичні позиції та їх вплив в естетичних деклараціях і творчості.

Жанрово-тематичний діапазон художньої прози. Тематика, сюжетно-композиційні особливості, новації образотворення («Дві московки», «Причепа»).

Повість «Микола Джеря». Основні тенденції у зображенні нового типу позитивного героя. Відтворення пореформеної доби («Бурлачка»). Жанрово-стильові особливості повістей.

Гумористично-сатиричне забарвлення прози. Художня специфіка оповідань про сільських бабів. Повесть «Кайдашева сім'я»: морально-етичний аспект, соціальна проблемність, новаторство.

Картини життя духовенства («Афонський пройдисвіт», «Старосвітські батюшки та матушки»). Гумористично-сатиричні засоби індивідуалізації.

Роман «Хмари», актуальність проблематики. Типологія позитивних героїв «ідеологічної» прози з життя української інтелігенції («Над Чорним морем», «Неоднаковими стежками», «На гастролях у Микитянах» – оглядово).

Історична тематика та її висвітлення у прозі і драматургії (оглядово).

Жанри комедії («На кожум'яках») та водевілю («Голодному й опеньки – м'ясо»), ідейно-художня вартість набутку.

Роль і місце творчості І. Нечуя-Левицького.

Тексти

Дві московки. Бурлачка. Микола Джеря. Баба Палажка та баба Параска. Кайдашева сім'я. Хмари. Афонський пройдисвіт. Причепа. Старосвітські батюшки та матушки. Князь Сремія Вишневецький. Гетьман Іван Виговський.

Панас Мирний (Панас Рудченко)
(1849-1920)

Суспільно та літературно-естетичні позиції митця. «Роздвоювання» (М. Зеров) як спосіб життя письменника і чиновника.

Рання творчість. Традиції і новаторство в оповіданнях «Лихий попутов», «П'яниця». Паралелізм і контрастність художніх біографій в повісті «Лихі люди» («Товариші»). Жанрово-композиційне та стиліове новаторство твору.

Роман «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»: історія написання, жанр. Сюжетно-композиційна специфіка, тип нарації, стиль, масштабність проблематики. Поєднання психологізму з принципом соціального детермінізму. Образна система. Епічна драматизація та елементи ліризації (пейзаж). Доля твору, внесок співавторів.

«Повія» як зразок соціально-психологічного роману нового типу. Творча історія. Жанрово-композиційне новаторство. Поєднання психологічного аналізу з соціальною студією пореформеного суспільства.

Оповідання та повісті Панаса Мирного 80-90-х років («Голодна воля», «Лихо давнє і сьогочаснє», «Морозенко»).

Творчість останніх років (оглядово). Драматургія Панаса Мирного. Особливості реалізму, стиліові ознаки прози. Панас Мирний як творець соціально-психологічного роману нового типу.

Тексти

Лихий попутов. П'яниця. Хіба ревуть воли, як ясла повні? Лихі люди. Повія. Лихо давнє й сьогочаснє. Морозенко. Лимерівна.

Борис Грінченко
(1863-1910)

Життєпис літератора, вченого й поборника національного відродження народу. Світоглядно-естетичні позиції. Критико-публіцистичні виступи («Листи до України Наддніпрянської», «Перед широким світом»).

Поезія Б. Грінченка: панівне громадське чуття, жанрове розмаїття, образна система, поетика. Внесок автора в розвиток поетичних форм української поезії.

Особливості балад, поем Б. Грінченка. Байки (оглядово).

Прозовий доробок письменника: тематика, образна система, специфіка жанрової форми. Внесок Б. Грінченка у повістярство та романістику. Твори з життя інтелігенції. Дилогія «Серед темної ночі», «Під тихими вербами».

Загальна характеристика драматургії Б. Грінченка («Серед бурі», «Степовий гість»).

Перекладацька діяльність.

Фольклорно-етнографічні, мовознавчі, педагогічні праці.

Місце творчості Б. Грінченка в українській літературі.

Тексти

Смутні картини. Хлібороб. Некрасові і Шевченкові. Патріот. Маніфест. Без хліба. Украла. Олесья. Батько та дочка. Екзамен. Брат на брата. Серед темної ночі. Під тихими вербами.

Яків Щоголів

(1823-1898)

Життєвий шлях. Світогляд, естетичні погляди, переконання митця.

Поєднання літературно-фольклорних традицій у темі козацької героїки («Воля», «Січа», «Огир»).

Релігійно-філософський характер лірики («Ікона», «Чернець», «Ангел смерті»).

Вірші-портрети Я. Щоголева.

Самобутність пейзажної лірики. Народнопісенний характер поезій «Черевички», «Баю-баю» та ін.

Поетичний рівень та значення лірики.

Тексти

У полі. Ткач. Пряха. Вівчарик. Бурлаки. Рибалка. Неня. Палати. Осінь. Зимовий ранок. Косарі. Хортиця.

Іван Манжура

(1851-1893)

Біографія письменника. Творчий доробок. Збірка «Степові думи та співи»: провідні мотиви, образи.

Особливості поетики І. Манжури, різноплановість ліричної оповіді. Фольклоризм. Патріотичні й історичні мотиви.

Переклади та переспіви західноєвропейської та російської поезії.

Фольклорна діяльність І. Манжури.

Внесок письменника у розвиток української літератури та культури.

Тексти

Декому. Старий музика. До музи. Кобзар. До Дніпра. Степ. Веснянка. Щира молитва. Мати. Лиха година.

Павло Грабовський

(1864-1902)

Трагізм життєвого шляху письменника. Еволюція світоглядних та літературно-естетичних позицій.

Творчий доробок письменника, характеристика збірок та позазбіркових поезій.

Провідні мотиви та образи лірики, жанрова багатоплановість. Характерні риси поетичної образності митця.

Перекладацька діяльність.

Спроби прозової творчості. Публіцистика. Літературно-культурна спадщина.

Тексти

Орли. Я не співець чудовної природи. Співець. Швачка. Веснянки. До Н.К.С. До матері. До України. Народові українському. До галичан. Дещо про творчість поетичну.

Драматургія 70-90-х років XIX століття

Розвиток аматорського театру (гуртки 60-70-х рр.) на Наддніпрянській Україні. Репертуарний голод, пошуки форм і сценічних засобів. Поява нових театральних сил, протидія урядовим заборонам.

Діяльність трупи Г. Ашкаренка. «Театральне товариство» 1882 р. – перша українська професійна трупа «корифеїв». Склад та діяльність, роль провідних діячів трупи у розвитку театральної культури, драматургії (І. Карпенко-Карий, М. Старицький, М. Кропивницький, ін.). Дальший розвиток театру і драматургії на Східній Україні.

Особливості діяльності галицького театру «Руська Бесіда».

Шляхи та тенденції розвитку української драматургії 70-90-х рр.: проблематика, розвиток жанрових форм побутової, соціально-психологічної драми та комедії, історичної трагедії, музичної драми-опери, водевілю. Теоретичне осмислення розвитку драматургії.

Марко Кропивницький (1840-1910)

Життєвий і творчий шлях. Акторська діяльність. Роль і внесок в діяльність першого професійного театру. Еволюція драматурга. «Дай серцю волю, заведе в неволю» як зразок народно-побутової драми. Актуальність проблематики п'єси «Доки сонце зійде, роса осі вийсть».

Процес розвитку сільського буржуа в драмах «Глитай, або ж Павук» та «Олеся»: Бичок – Балтиз. Психологізація образів, викривально-сатиричне спрямування творів.

«По ревізії» як водевіль нової якості. Історична тема в драматургії М.Кропивницького. Роль і місце драматургії письменника в становленні українського реалістичного театру.

Тексти

Дай серцю волю, заведе в неволю. Доки сонце зійде, роса очі виїсть. Глитай, або ж Павук, Олеся.

Михайло Старицький (1840-1904)

Життя і діяльність. Світогляд, естетичні вподобання.

Новаторський характер лірики М. Старицького. Тематичні обрії. Розширення жанрового діапазону, нові поетичні інтонації, урізноманітнення метрики, поетичної образності.

Драматургія. Проблематика, система образів, конфлікт п'єси «Не судилось». Образ протестанта, драма «У темряві».

Фольклорна основа соціальної драми «Ой не ходи, Грицю та й на вечорниці».

Традиції і новаторство в розв'язанні проблеми творчої особистості («Талан»).

Новаторство М. Старицького у розробці історичної тематики («Богдан Хмельницький», «Оборона Буші» та ін.).

Творчий внесок драматурга у розвиток жанрів водевілю та комедії («За двома зайцями» тощо).

М. Старицький як романіст і повістяр. Ідейно-естетичні концепції і художнє відтворення історії. Місце творів у спадщині письменника, значення в розвитку прози.

Тексти

Край коминка. Весна. Швачка. До молоді. Виклик. Монологи про кохання. Не судилось. У темряві. Ой не ходи,

Грицю, та й на вечорниці. Оборона Буші. Маруся Богуславка. За двома зайцями. Циганка Аза. Талан.

Іван Карпенко-Карий
(1845-1907)

Життєвий і творчий шлях, вияви таланту драматурга. Жанрово-тематичний діапазон творчості. Новаторський характер конфлікту («Бурлачка»). Система образів, стиль. Суспільна зумовленість характерів братів Окунів («Розумний і дурень»), засоби творення. Психологізм образу Цокуля («Наймичка»). Трагізм жіночого образу.

Галерея сільських «чумазих» на шляху створення соціальної комедії. Масштабність і хист характеротворення («Сто тисяч», «Хазяїн»). Жанрова природа та художня специфіка п'єс.

Життєвість проблематики, комедіографічна майстерність («Мартин Боруля»).

Новаторство діалогії «Суєта» – «Житейське море». Історична тематика драматургії І.Карпенка-Карого.

Романтичний характер п'єс («Бондарівна», «Гандзя»), культивування мелодраматизму («Лиха іскра поле спалить і сама шезне»), жанр комедії-жарту («Паливода XVIII ст.»).

Утвердження історичної трагедії в кінці XIX ст. («Сава Чалий»).

Майстерність драматурга, секрети високої сценічності його творів, особливості стилю, значення спадщини.

Тексти

Бурлака. Наймичка. Мартин Боруля. Сто тисяч. Хазяїн. Суєта. Житейське море. Сава Чалий. Безталанна.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

Життєвий і творчий шлях Івана Франка Іван Франко (1856-1916)

І. Франко – титан праці: енциклопедизм спадщини, унікальність доробку для розвитку літератури, науки, культури. Еволюція суспільно-політичного ідеалу від «старого щиролодського» соціалізму до національно-державницької ідеї.

Багатоплановість ранніх проб пера, динамічний розвиток поета. Два видання збірки «З вершин і низин»: розширення творчого діапазону. Новаторство композиції, репрезентативність видів поезії. Алегоризм концептуальних образів («Гімн», «Веснянки», «Каменярі»). Оригінальність психологічно-особистісної поезії. Майстерність політичної поезії («Беркут»), збагачення лірики. Концепція героя в творчості Франка. Естетична («Профілі і маски», «Вольні сонети») і патріотична (цикл «Україна») проблематика, художнє увиразнення. Жанровий спектр поезії, оновлення й демократизація форм (сонетні цикли). Художнє народознавство («Галицькі образки», «Жидівські мелодії»). Сатирична поезія.

Сумоглядні твори «Зів'ялого листя» й збірки «Мій Измагд»; ліричний герой як alter ego автора, унікальність суб'єктивної нетенденційної збірки: композиція, народнопісенні акорди.

Жанр притчі й легенди. Галицька дійсність у циклах «По селах», «До Бразилії».

Філософські мотиви, автобіографізм, дійовий гуманізм збірки «Із днів журби».

«Semper tūo» як збірка глибоко сутньої зрілої думки й високохудожньої форми; тематично-жанрове багатство

(«Буркутські станси», «Конкістадори», «Нові співомовки»).
Поетичні тестаменти Франка («Із книги Кааф»).

Збірки 10-х рр. (у т.ч. «Вірші на громадські теми»),
заклучні пісні-гімни циклу «Україна й ін. («Розвивайся ти,
високий дубе...»), «Не пора», «Гей, Січ іде»).

Поєми як синтез інтелектуалізованої і чуттєвої творчості,
відбиток еволюції автора від реалізму до новоромантизму.
Відбиття української ментальності, засад духовного тривання
народу («Панські жарти»). Універсальний характер поем на
«світові сюжети». Цикл філософсько-етичних поем.
Філософсько-психологічна поема «Похорон» у контексті теми
внутрішнього роздвоєння.

I. Вишенський у науковому студіюванні й образному
відтворенні. Другий «Заповіт» української літератури: поема про
подолані сумніви «Мойсей» (конфліктність твору, месіанська
ідея, мрія про рай у власній здобутій державі, найвища поетична
майстерність).

Поєми-казки: особливості змісту і форми.

Проза: ідея «змалювати нашу суспільність у різних її
верствах». Від романтизму (повість «Петрії і Довбушуки») до
реалізму й натуралізму в дусі Золя (бориславський цикл).
Узагальнюючі образи, групування персонажів, увага до психо-
фізіологічного розвитку характеру.

Ліро-драматичні писання на тему дітей і школи. («Малий
Мирон», «Олівець», «Грицева шкільна наука» та ін.);
майстерність психологічного розкриття. Автобіографічність,
образ незгасаючого вогню («У кузні»).

Новаторська суспільно-психологічна студія «На дні»:
контраст світу людяності (Темера) й соціального дня, ціна
духовного «випрямлення» (Бовдур).

Епопея селянського життя. Реалізм конкретних ситуацій і обставин як вияв громадського життя («Ліси і пасовиська», «Різуни», «Добрий заробок», «Панщизняний хліб» тощо).

Розширення ідейно-образного кола малої прози 80-х рр., зростання питомої ваги алегоризму, притчево-параболічних структур, засобів умовності.

Національне й соціальне самоусвідомлення селянства, спроби політичного новочасного суспільного роману виховання, психологічне полотно про особисту драму «нового» героя. Морально-етична проблематика («Для домашнього вогнища»).

Сатиричні твори, масштабність узагальнення («Доктор Бессервіссер», «Звірячий бюджет» та ін.).

Тексти

Поетичні збірки: З вершин і низин. Зів'яле листя. Мій Измарагд. Із днів журби. *Semper tigo*.

Поєми: Страшний суд. Іван Вишенський. Ботокуди. Панські жарти. Смерть Каїна. Похорон. Мойсей.

Проза: Лесишина челядь. Ріпник. На роботі. Борислав сміється. Свинська конституція. Малий Мирон. У кузні. Отець-гуморист. Красне писання. Доктор Бессервісер. Захар Беркут. Перехресні стежки. Основи суспільності. Для домашнього вогнища. Маніпулянтка. Сойчине крило. Батьківщина.

Драми: Украдене щастя. Сон князя Святослава. Учитель. Рябина.

Літературно-критичні статті.

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

ЛЕКЦІЙНИЙ БЛОК

№	тема лекції	кількість годин
1	Літературний процес 70-90-х років ХІХ століття	2
2	Іван Семенович Нечуй-Левицький	2
3	Панас Мирний	2
4	Борис Грінченко	2
5	Драматургія 70-90-х років. Марко Лукич Кропивницький, М.Старицький, І.Карпенко-Карий	4
6	Тенденції розвитку лірики. Поезія Якова Щоголева, Івана Манжури, Павла Грабовського	2
7	Іван Якович Франко. Життєвий і творчий шлях	2
8	Поезія Івана Франка	2
9	Поєми Івана Франка	2
10	Проза Івана Франка	2
11	Драматургія Івана Франка	2
	Всього	24 год

ПРАКТИЧНИЙ БЛОК

№	<i>тема практичної</i>	<i>кількість годин</i>
1	«Хмари» – перший твір нової української літератури про інтелігенцію І.Нечуя-Левицького	2
2	Художня майстерність роману І.Нечуя-Левицького «Князь Єремія Вишневецький»	2
3	Роман-епоса «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» Панаса Мирного та Івана Білика	2
4	Дилогія Бориса Грінченка «Серед темної ночі», «Під тихими вербами»	2
5	Соціально-психологічна комедія І.Карпенка-Карого «Сто тисяч» та «Хазяїн»	2
6	Даматургічна майстерність М.Старицького. соціально-психологічна драма «Талан»	2
7	Вершини поетичного мистецтва у ліриці П.Грабовського, Я.Щоголева, І.Манжури	2
8	Лірична драма Івана Франка «Зів'яле листя»	2
9	Філософська поема І.Франка «Мойсей»	2
10	«Перехресні стежки» Івана Франка в контексті українського модернізму	2
11	Соціально-психологічна драма «Украдене щастя» Івана Франка	2
12	Жіноча доля в модерній інтерпретації Івана Франка	2
	Всього	24 год

САМОСТІЙНА РОБОТА

<i>№</i>	<i>тема заняття</i>	<i>кількість годин</i>
1	Іван Нечуй-Левицький	6
2	Панас Мирний	8
3	Олена Пчілка	6
4	Наталя Кобринська	4
5	Олександр Кониський	6
6	Борис Грінченко	8
7	Марко Кропивницький	8
8	Михайло Старицький	6
9	Іван Карпенко-Карий	8
10	Яків Щоголів	5
11	Іван Манжура	5
12	Павло Грабовський	6
13	Іван Франко	20
	Всього	96 годин

РОЗПОДІЛ НАВЧАЛЬНОГО ЧАСУ ЗА ЗМІСТОВИМИ
МОДУЛЯМИ

№	Змістові модулі	Кількість годин				Форма модульного контролю
		Всього	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	
1	Лірика й драматургія 70-90-х років ХІХ століття	104	14	14	76	Модульна контрольна робота
2	Художня спадщина І.Франка	40	10	10	20	Колоквіум
Всього		144	24	24	96	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ВСЬОГО ОЦНОК	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА РОЗШИРЕНОЮ ШКАЛОЮ	
			екзамен	залік
	90 - 100	A	відмінно	
	80 - 89	B	дуже добре	
	75 - 79	C	добре	
	60 - 74	D	задовільно	
	50 - 59	E	достатньо	
	35 – 49	FX	незадовільно	
	1 - 34	F	неприйнятно	

РОЗПОДІЛ НАВЧАЛЬНОГО ЧАСУ ДИСЦИПЛІНИ
«ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ
70-90-Х РОКІВ ХІХ СТОЛІТТЯ»

Вид діяльності	К-сть балів	Всього за модуль
Практичні заняття	21	
Самостійні	4	
МКР	5	
Вірші напам'ять	3	
1 модуль		33
Практичні заняття	15	
Самостійні	4	
МКР	5	
Колоквіум	10	
Вірші напам'ять	3	
2 модуль		37
Поточний контроль		70
Підсумковий контроль	30	
Загальна кількість балів	100	

Критерії оцінювання (за 100-бальною системою)

Рівень знань (в балах)	ЄСПК	Критерії оцінювання знань студента
90 - 100	A	Студент вільно володіє матеріалом, уміннями і навичками художнього твору, виявляє творчі здібності, самостійно оцінює різноманітні явища літературного життя, виявляючи власну позицію щодо них, вміє використати набуті знання в нестандартних ситуаціях.
80 - 89	B	Студент володіє матеріалом та навичками цілісно – комплексного аналізу художнього твору, самостійно оцінює окремі нові літературні явища, знаходить і виправляє допущені помилки, працює з різними джерелами інформації, систематизує та творчо використовує дібраний матеріал.
75 - 79	C	Студент володіє матеріалом та навичками комплексного аналізу художнього твору, систематизує та узагальнює набуті знання, самостійно виправляє допущені помилки, добирає переконливі аргументи на підтвердження власних суджень.
60 - 74	D	Студент володіє матеріалом, відтворює значну його частину, з допомогою викладача знаходить потрібні приклади у тексті художнього твору.
50 - 59	E	Студент володіє навчальним матеріалом на початковому рівні його засвоєння, відтворює незначну його частину, дає визначення літературного явища без посилання на художній текст.

35 – 49	FX	Студент розуміє навчальний матеріал на елементарному рівні його засвоєння, відтворює лише окремі фрагменти, дає загальну відповідь з допомогою викладача. В цілому відповідь незадовільна з можливістю повторного складання.
1 - 34	F	Незадовільні знання, обов'язковий повторний курс.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ № 1
ТЕОРЕТИЧНИЙ БЛОК
**ВСТУП. ЛІТЕРАТУРНИЙ ПРОЦЕС П ПОЛОВИНИ
XIX СТОЛІТТЯ**
(2 год)

1. Суспільно-політичні обставини на східноукраїнських землях та в Галичині.
2. Розквіт українського музичного мистецтва, малярства й театру.
3. Стан національної журналістики та літературно-теоретичної думки.
4. Шляхи розвитку української літератури:
  - а) жанрово-тематичне розмаїття поезії, прози й драматургії;
  - б) нові тенденції в змалюванні життя селянства й робітників;
  - в) нові образи позитивного героя.

Література:

1. Вертій О. Народні джерела національної самобутності української літератури 70-90-х р. XIX ст. – Суми, 2005.
2. Енциклопедія українознавства: Загальна частина. – К., 1995. – С. 828-833; 848-857.
3. Єфремов С. Історія українського письменства. – К.: Феміна, 1996. – 688 с.
4. Історія української літератури 19 ст.: У 3-х ч. (за ред. Яценка). – К., 1997. – Кн. 3.
5. Історія української літератури 70-90-х р. XIX ст.: У 2-х т. (За ред. О.Гнідан. – К., 1999, 2003.
6. Історія української літератури XIX ст.: У 2 т. – Кн. 2 (за ред. акад. Жулинського). – К., 2006. – 712 с.
7. Калениченко Н. Українська література XIX ст.: Напрями, течії. – К., 1977.
8. Матвіїшин В. Український літературний європеїзм. – К., 2009.
9. Семчишин М. Тисяча років української культури: Історичний огляд культурного процесу. – К., 1993.
10. Федченко П. Михайло Драгоманов: Життя і творчість. – К., 1991.
11. Франко І. Література, її завдання та найважливіші ціхи // Франко І. Збір. тв. У 50 т. – Т. 26. – К., 1980.

ІВАН СЕМЕНОВИЧ НЕЧУЙ-ЛЕВИЦЬКИЙ (1838-1918)

(2 год)

1. Світоглядні й естетичні позиції та їх вияв в естетичних деклараціях творчості.
2. Жанрові різновиди творчості. Тематична багатомірність, новації образотворення.
3. Об'єктивно-епічне повісткування селянської прози Нечуя-Левицького («Дві московки», «Микола Джеря», «Бурлачка», «Баба Параска та баба Палажка»).
4. Гумористично-сатиричне забарвлення прози. Соціально-побутова повість «Кайдашева сім'я».
5. Тема сатиричного змалювання духовенства («Афонський пройдисвіт», «Старосвітські батюшки та матушки»).
6. Історична тематика (роман «Князь Єремія Вишневецький», повість «Гетьман Іван Виговський»).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Білецький О. Іван Семенович Левицький (Нечуй) // Збір. пр. у 5-ти т. – Т. 2. – К., 1965.
2. Власенко В. Художня майстерність І.С. Нечуя-Левицького. – К., 1969.
3. Грицота М. Селянство в українській доживтєвій літературі. – К., 1979.
4. Крутікова Н. Творчість І.Нечуя-Левицького: Статті та матеріали. – К., 1961. – 247 с.
5. Приходько І. Українська ідея і творчість Нечуя-Левицького. – К., 1998.
6. Тараненко М. І.Нечуй-Левицький: Семінарій. – К., 1984. – 184 с.
7. Ткачук М. Естетична концепція дійсності у творах І.Нечуя-Левицького. – Збараж, 1992.
8. Франко І. «Микола Джеря», повість Івана Нечуя // Франко І. Твори у 20-ти т. – Т. 17.
9. Франко І. Життя і побут сучасного селянина на Україні і у Франції // Збір. тв.: У 50-ти т. – Т. 26. – К., 1980.

ПАНАС МИРНИЙ (1849-1920)

(2 год)

1. Суспільні та літературно-естетичні позиції митця. «Роздвоювання» (М.Зеров) як спосіб життя письменника і чиновника, творчий шлях.
2. Рання творчість. Традиції та новаторство малих епічних жанрів.
3. Соціально-побутові та соціально-психологічні повісті «Лихі люди», «Лихо давнє й сьогочасне». Новий літературний герой у творах.
4. «Повія» – зразок соціально-психологічного роману нового типу.
5. Драма «Лимерівна».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Білецький О. Панас Мирний // Білецький О. Зібр. пр.: У 5-ти т. – К., 1965. – Т. 2.
2. Гончар О. Перший симфоніст української прози // Гончар О. Письменницькі роздуми. – К., 1980. – С. 64-73.
3. Грицай М. Панас Мирний: Нарис життя і творчості (Літературний портрет). – К., 1986. – 191 с.
4. Панас Мирний: Життя і творчість у фотографіях, ілюстраціях, документах. Автори-упорядники Євген Радченко, Оксана Володарець. – К., 1984.
5. Сиваченко М. Корифей української прози: нарис творчості Панаса Мирного. – К., 1967.
6. Франко І. З останніх десятиліть XIX віку // Франко І. Зібр. тв.: У 50-ти т. – К., 1984. – Т. 43.
7. Хропко П. «Широкий та вільний розмах думки» як константа романного мислення Панаса Мирного // Індивідуальні стилі українських письменників XIX – початку XX ст. – К., 1987.
8. Черкаський В. Вивчення творчості Панаса Мирного: Посібник для вчителів. – К., 1983.
9. Черкаський В. Художній світ Панаса Мирного. – К., 1989.

БОРИС ДМИТРОВИЧ ГРІНЧЕНКО (1863-1910)

(2 год)

1. Багатогранність творчого і наукового потенціалу. Життєпис літератора, вченого, громадського діяча.
2. Світоглядно-естетичні позиції. Педагогічна діяльність.
3. Поетичний світ лірики Б.Грінченка, внесок автора у розвиток поетичних форм української поезії, провідні мотиви.
4. Жанрово-стильовий діапазон малої прози: тематичне та образне багатство.
5. Загальна характеристика драматургічної спадщини, перекладацька, фольклорно-етнографічна, мовознавча діяльність. Місце Б.Грінченка в культурному розвитку України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Білецький О. Борис Грінченко // Збір. праць у 5-ти т. – К., 1965. – Т. 2.
2. Гаєвська Н. Б.Грінченко // Дніпрова хвиля. – К., 1991. – С. 456-461.
3. Гречанюк С. «Декого з нас тоді люди згадають» // УМЛШ. – 1983. – № 12. – С. 60-63.
4. Єсипенко Д. Ливанський кедр на вітрах історії (Літературна творчість Бориса Грінченка у критиці ХХ століття) // Дивослово. – 2013. – № 12. – С. 22-28.
5. Лебедєв Ю. Б.Грінченко // Нові імена в програмі з української літератури. – К., 1993.
6. Мовчун А. «Ставав на важке жниво» // УМЛШ. – 1993. – № 9. – С. 48-53.
7. Погрібний А. Борис Грінченко в літературному русі кінця ХІХ – початку ХХ ст.: Питання ідейно-естетичної еволюції. – К.: Либідь, 1990. – 232 с.
8. Погрібний А. Борис Грінченко: Нарис життя і творчості. – К., 1988.
9. Поліщук Я. Культурницька місія Б.Грінченка // Дивослово. – 2007. – № 7. – С. 45-48.
10. Яременко В. «Більше працював, ніж жив» // Дніпро. – 1988. – № 12. – С. 123-136.

ДРАМАТУРГІЯ 70-90-Х РР. ХІХ СТОЛІТТЯ
МАРКО ЛУКИЧ КРОПИВНИЦЬКИЙ (1840-1910)
МИХАЙЛО ПЕТРОВИЧ СТАРИЦЬКИЙ (1840-1904)
ІВАН КАРПОВИЧ КАРПЕНКО-КАРИЙ (1845-1907)
(4 год)

1. Марко Кропивницький – видатний драматург, організатор професійного реалістичного театру. Акторська діяльність. Роль і місце письменника у становленні українського театру «корифеїв».

2. Драматургія 60-70-х р. «Дай серцю волю, заведе в неволю» – зразок народно-побутової драми.

3. Драматургія 80-90-х р. «Доки сонце зійде, роса очі виїсть». Актуальність проблематики.

4. Процес розвитку сільського буржуа у драмі «Глитай, або ж Павук». Психологізація образів.

5. Світглядно-естетичні уподобання М.Старицького.

6. Новаторський характер лірики. Тематичні обрії, урізноманітнення поетичної образності.

7. Жанрово-тематичний діапазон драматургії:

а) інсценізація творів М.Гоголя, О.Щабельської, Е.Ожешко;

б) драма з народного життя «Ой не ходи, Грицю, та й на вечорниці», «У темряві»;

в) драматичний твір з життя інтелігенції «Не судилось»;

г) новаторство у розробці історичної тематики «Богдан Хмельницький», «Маруся Богуславка», «Оборона Буші», «Остання ніч»;

д) творчий внесок у розвиток жанру водевілю та комедії («За двома зайцями»).

8. Художнє відтворення історії у повістевій та романній спадщині. Значення творчості в розвитку прози.

9. Становлення людини і митця. Вияви таланту І.Карпенка-Карого.

10. Перший період творчості. Соціально-побутова драма «Бурлака». Новаторський характер конфлікту.

11. Розквіт таланту драматурга:

а) соціально-психологічна драма «Наймичка», «Безталанна»;

б) специфіка соціально-психологічної комедії «Мартин Боруля», «100 тисяч», «Хазяїн». Життєвість проблематики, комедіографічна майстерність;

в) тема інтелігенції в диалогі «Суєта», та «Житейське море».

12. Історична тема: героїко-романтична драма «Бондарівна», історична трагедія «Сава Чалий».

ЛІТЕРАТУРА

1. Буряк О. Художньо-стильові особливості драм Марка Кропивницького // Дивослово. – 2003. – № 7-8. – С. 61-65.

2. Вороний М. Марко Лукич Кропивницький // Вороний М. Поезії. Переклади. Критика. Публіцистика. – К.: Наукова думка, 1996. – С. 241-245.

3. Гасвська Н.М., Неділько В.Я. М.Старицький // Нові імена в програмі з української літератури: Посібник для вчителя. Упорядник В.Неділько. – К., 1993. – С. 38-57.

4. Гусейнов Г. «З-під вербового кореня» // Гусейнов Г. Незаймані сніги (документальні повісті: у 3 книгах. Книга 2. – К.: АРТ-ПРЕС, 2010. – С. 7-187.

5. Єфремов С. Історія українського письменства. – К., 1999.

6. Івашків В. Іван Тобілевич (Карпенко-Карий). Нарис життя і творчості. – Тернопіль: навчальна книга – Богдан, 2011. – 192 с.

7. Киричок П. Марко Кропивницький: Життя і творчість. – 2-е вид. – К., 1985.

8. Коломієць В. Добра і правди син. Старицький – драматург. – К., 1993. – 60 с.

9. Коломієць Р. Театр Сакаганського і Карпенка-Карого. – К., 1984.

10. Левчик Н. Поезія М.Старицького: Жанрово-стильові особливості. – К., 1990.

11. Левчик Н. Традиційне й нове в стилі М.Старицького-поета // Індивідуальні стилі українських письменників XIX – початку XX ст. – К., 1987.

12. Новигов А. Архетип Глітая в українській драматургії межі XIX-XX століть // Українська мова і література в школі. – 2004. – № 7-8. – С. 58-63.

13. Новигов А. Галерея портретів «нових» людей у драматургії М.Кропивницького // Дивослово. – 2008. – № 5. – С. 44-47.

14. Новигов А. Слобожанський драматичний театр. Нариси історії. – Харків, 2002. – 107 с.

15. Пилипчук Р. Іван Карпенко-Карий. – К., 1989.

16. Пільгук І. Класик української драматургії // Кропивницький М. П'єси. – К., 1982. – С. 3-12.
17. Поліщук В. Особливості сюжетобудови оповідань М.Старицького // Слово і час. – 2003. – № 8. – С. 23-31.
18. Франко І.Я. Михайло Старицький // Зібрання творів: У 50-ти т. – Т. 33. – К., 1982.
19. Франко І. Іван Тобілевич (Карпенко-Карий) // Зібрання праць у 50-ти т. – К., 1982. – Т. 37.
20. Дем'янівська Л. Карпенко-Карий: життя і творчість. – К., 1995.

**ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЛІРИКИ.
ПОЕЗІЯ ЯКОВА ЩОГОЛЕВА (1824-1898),
ІВАНА МАНЖУРИ (1851-1893),
ПАВЛА ГРАБОВСЬКОГО (1864-1902)**

(2 год)

1. Специфічність життєвого укладу, естетичних та світоглядних поглядів Я.Щоголева.
2. Провідні теми та образи лірики Я.Щоголева.
3. Типове й нетипове у біографії І.Манжури. Творчий доробок.
4. Збірка І.Манжури «Степові думи та співи»: провідні мотиви й образи.
5. Трагізм життєвого шляху П.Грабовського. Еволюція світоглядних позицій.
6. Творчий доробок П.Грабовського. Характеристика збірок «Пролісок», «З півночі», «Кобза».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Білецький О. До розуміння творчості Я.Щоголева // Білецький О. Збірник праць: У 5-ти т. – Т.2. – К., 1965.
2. Гаєвська Н. Вивчення творчості П.Грабовського. – Посібник для вчителя. – К., 1989.
3. Гомон П. «В мені завжди жив перш над усе українець» (Спроба сучасного осмислення життєпису П.А. Грабовського) // Українська література в загальноосвітній школі. – 2000. – № 1. – С. 37-43.
4. Зеров М.К. «Непривітний співець» // Зеров М.К. Твори : У 2-х т. – К., 1990. – Т.2.
5. Куліш П. Первоцвіт Щоголева І. // Куліш П. Твори: У 2-х т. – К., 1989. – Т.2.
6. Павло Грабовський у документах, статтях і дослідженнях. – К., 1985.
7. Поети пошевченківської доби: Збірник. – К., 1961. – С. 211-229; С. 452-453.
8. Погрібний А. Яків Щоголев. – нарис життя і творчості. – К., 1986.
9. Погребенник В. Видатний майстер поетичного відображення старожитностей України (До 170-річчя від дня народження Яківа Щоголева) // Народна творчість та етнографія. – 1993. – № 5- 6. – С.13-19.

10. Сайко М. Поетика І.Манжури // Радянське літературознавство. – 1965. – № 7.

11. Сиваченко М. Над текстами українських письменників. – К., 1985.

ПРАКТИЧНИЙ БЛОК ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1

«ХМАРИ» – ПЕРШИЙ ТВІР НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ПРО ІНТЕЛІГЕНЦІЮ

ПЛАН

1. *Історія написання роману в світ та суспільні передумови його виникнення. Спроби нового погляду на тогочасний міський соціум.*

2. *Сюжетно-композиційні особливості твору, характер проблематики. Символіка назви, націотворча спрямованість. Характеристика жанру.*

3. *Змалювання культурно-освітнього стану в Україні крізь призму романного мислення письменника.*

4. *Два покоління інтелігенції (30-40-их та 50-60-х років ХІХ ст.), образ «нової людини» у творі. Ідейні пошуки української інтелігенції. Погляди Радюка – художня проекція національного світогляду письменника.*

5. *Майстерність зображення жіночих образів. Народницькі ідеали в романі.*

Художні тексти:

І.Нечуй-Левицький «Хмари»

Практичне завдання:

1. Порівняти ментальність двох народів у творі. Довести об'єктивність чи суб'єктивність автора у ставленні до цієї проблеми.

2. Знайти в тексті описи Києва, пояснити, яку функцію вони виконують.

3. Чому, починаючи з експозиційної частини, дві життєвих історії головних героїв ідуть паралельно? Поясніть, чому автор дотримується саме такого принципу.

Критична і методична література:

1. Абрамова І. Біля витоків української ідеї (Нечуй-Левицький і «формально-національний» напрям) // Слово і час. – 1999. – № 12. – С. 56-58.
2. Амбіцька А. Архетипи в художньому світі Івана Нечуя-Левицького // Дивослово. – 2011. – № 9. – С. 53-57.
3. Білецький О. Іван Семенович Левицький (Нечуй) // Білецький О. Зібрання праць в 5-ти т. – Т. 2. – К.: Наукова думка, 1965. – С. 317-368.
4. Білоус Н., Лісовський А. Роман І.Нечуя-Левицького «Хмари»: проблеми і герої: Урок у 10 класі // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2004. – листопад (№ 33). – С. 13-14.
5. Зарва В. «...Настане золотий час рівності, знання й просвітності»: ідеї просвітництва у творчості Івана Нечуя-Левицького // Дивослово. – 2009. – № 10. – С. 57-60.
6. Зінченко Н. Повість «Хмари» І.Нечуя-Левицького на уроках позакласного читання // Українська література в загальноосвітній школі. – 2003. – № 4. – С. 29-33.
7. Манян Л. І.Нечуй-Левицький «Хмари»: 10 клас // Українська мова та література. – 2011. – квітень (№ 13-16). – С. 25-29.
8. Мандрика М. До творчої історії повісті «Хмари» І.С. Нечуя-Левицького. – В кн.: Питання текстології. – Вип. 1. – К., 1968. – С. 122-170.
9. Панченко В. Дві повісті І.Нечуя-Левицького: («Хмари», «Кайдашева сім'я») // Дивослово. – 2003. – № 8. – С.10-15.
10. Хропко П. Романи І.Нечуя-Левицького з життя інтелігенції // Українська мова і література в школі. – 1988. – № 11.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2

ХУДОЖНЯ МАЙСТЕРНІСТЬ РОМАНУ І. НЕЧУЯ-ЛЕВИЦЬКОГО «КНЯЗЬ ЄРЕМІЯ ВИШНЕВЕЦЬКИЙ»

ПЛАН

1. Історія написання роману. Джерельна основа твору.
2. Особливості сюжетно-композиційної організації твору. Патріотичний пафос.
3. Проблематика роману.
4. Образ зрадника Єремії Вишневецького. Деградація характеру. Синтез авторського та історичного у творі.
5. Другорядні образи та засоби їх творення.

Художні тексти:

І.Нечуй-Левицький «Князь Єремія Вишневецький»

Практичне завдання:

1. У чому полягає деградація характеру Єремії?
2. Охарактеризуйте любов Єремії і Тодосі Світайлихи. На чому базувалися ті почуття?
3. Яке місце у творі посідає образ Максима Кривоноса?
4. Як письменник розв'язав проблему відповідальності історичного діяча за свої вчинки?
5. Що таке духовна і фізична неволя? На прикладі яких героїв це явище найпомітніше прослідковується?
6. Чи є у творі образ роду? Яку функцію він виконує?

Критична і методична література:

1. Абрамова І. Біля витоків української ідеї (Нечуй-Левицький і «формально-національний» напрям) // Слово і час. – 1999. – № 12. – С. 56-58.
2. Бойко Н. Герой й антигерой в історичних романах І.Нечуя-Левицького // Дивослово. – 2001. – № 1. – С. 2-5.
3. Зборовська Н. Український світ у творчості І.Нечуя-Левицького: гендерний підхід // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2000. – № 5. – С. 54-64.

4. Калинчук А. Особливості характеротворення в історичних романах І.Нечуя-Левицького // Слово і час. – 2000. – № 11. – С. 26-31.

5. Калинчук А. Історичний роман «Князь Єремія Вишневецький» (Поетологічні аспекти) // Дивослово. – 2013. – № 9. – С. 36-40.

6. Пода О. Історичний роман І.Нечуя-Левицького «Князь Єремія Вишневецький»: роздуми над рукописом // Слово і час. – 2004. – № 10. – С. 44-57.

7. Приходько І. Тема України і національної зради у творчості І.Нечуя-Левицького // Дивослово. – 2002. – № 3. – С. 48-54.

8. Приходько І. Тема національної зради у творчості І.Нечуя-Левицького // Педагогічна думка. – 2010. – № 3. – С. 77-81.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 3

РОМАН-ЕПОПЕЯ «ХІБА РЕВУТЬ ВОЛИ, ЯК ЯСЛА ПОВНІ?» ПАНАСА МИРНОГО ТА ІВАНА БІЛИКА

ПЛАН

1. Історія створення роману. Співаторство Івана Білика.

2. Сюжетно-композиційна специфіка, жанрова природа, тип нарації. Алгоричність назви. О.Білецький про композицію роману.

3. Масштабність проблематики твору. Людина і земля, руйнування засад громадського та родинного буття, деградація особистості.

4. Образна система роману та особливості психічної організації характерів. Зіставлення життєвих доль героїв. Складність і суперечливість характеру Чіпки.

5. Особливості реалізму роману. Новаторство. Поєднання психоаналізу з принципом соціального детермінізму.

Художні тексти:

Панас Мирний та Іван Білик «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»

Практичне завдання:

1. Наведіть приклади пейзажів з роману і вкажіть, наскільки органічно вони вилетені в структуру оповіді.
2. Хто і чому у романі є «пропащою силою». Думку обґрунтуйте.
3. Чому композиція твору ускладнена? Яка сюжетна лінія є, на вашу думку, визначальною? Думку прокоментуйте.
4. Підготуйтеся до диспуту на тему: «Чи варто цей роман вивчати у сучасній школі»? Наведіть аргументи.

Критична і методична література:

1. Бакал Л. Дослідження сюжету й композиції роману Панаса Мирного та Івана Білика «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»: 10 клас // Українська література в загальноосвітній школі. – 2010. – № 3. – С. 18-21.
2. Білецький О. Панас Мирний // Білецький О. Зібрання праць у 5-ти т. – К.: Наукова думка, 1965. – Т. 2. – С. 368-412.
3. Ільницький О. Конфлікт між козацьким і селянським світоглядом у романі «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» // Слово і час. – 1990. – № 4.
4. Мартинова М. Чіпка Варениченко – месник чи злочинець? За романом Панаса Мирного та Івана Білика «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» // Українська мова й література в сучасній школі. – 2013. – № 9. – С. 46-55.
5. Ободовська Н. «Чому ревуть воли, як ясла повні?» // Українська мова і література. – 1996. – № 4. – С. 7.
6. Погребенник В. Панас Мирний // Українська мова та література. – 1998. – № 21-24. – С. 41-43.
7. Федоренко Г. До вивчення композиції роману «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» // Дивослово. – 1994. – № 4. – С. 37-39.
8. Черкаський В. Вивчення творчості Панаса Мирного: посібник для вчителя. – К.: Радянська школа, 1983. – 193 с.
9. Черкаський В. Художній світ Панаса Мирного. – К., 1989.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 4

ДИЛОГІЯ БОРИСА ГРІНЧЕНКА «СЕРЕД ТЕМНОЇ НОЧІ», «ПІД ТИХИМИ ВЕРБАМИ»

ПЛАН

1. Нові обрії тематики та проблематики твору.
2. Зображення класового розширування пореформеної доби крізь призму розпаду однієї родини.
3. Проблема морального звиродніння людської особистості у боротьбі за виживання та особливості її художнього втілення.
4. Спроба продовження вибудови нового позитивного героя пореформеного села (Зінько Сиваш – Степан Петраш – Данило Окунь).
5. Прийоми та засоби характеротворення. Місце діалогії у річниці великої прози.

Художні тексти:

Борис Грінченко «Серед темної ночі», «Під тихими вербами»

Практичне завдання:

1. Хто з героїв діалогії належить до «пропащі сили». Думку обгрунтуйте.
2. Як у творі розкрита тема українського села?
3. Охарактеризуйте авторську позицію стосовно описаних проблем.
4. Порівняйте образи Романа Сиваша («Серед темної ночі») та Максима Гудзя («Хіба ревуть воли, як ясла повні?»)

Критична і методична література:

1. Гаєвська Н. Грінченко і художня еволюція української прози // Радянське літературознавство. – Львів, 1989. – № 31.
2. Голобородько Я. Борис Грінченко: просвітитель-письменник та вчений-універсал // Українська мова і література в школі. – 2004. – № 5. – С. 58-62.
3. Левчик Н. Речник відродження // Київ. – 1993. – № 12.
4. Погрібний А. Життя і творчість Бориса Грінченка // Дивослово. – 1994. – № 3. – С. 6-12.

5. Погрібний А. Борис Грінченко: нарис життя і творчості. – К., 1988.

6. Хропко П. Дилогія Бориса Грінченка з життя села: (До вивчення творчості письменника в 10-му класі) // Дивослово. – 1997. – № 2. – С. 33-36.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 5

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА КОМЕДІЯ І.КАРПЕНКА-КАРОГО «СТО ТИСЯЧ» ТА «ХАЗЯЇН»

ПЛАН

1. Галерея сільських «чумазих» на шляху створення соціальної комедії. Суспільно-економічні умови, в яких були написані п'єси.

2. Жанрова природа та художня специфіка п'єс.

3. Характер проблематики, новаторський зміст:

а) вершинність образу Пузиря, характерологія стяжання;

б) роль комедійних ситуацій у творенні образу Герасима Калитки;

в) авантюризм як елемент характеротворення героїв другого плану.

4. Культурні аспекти української дійсності очима автора «Ста тисяч» та «Хазяїна». Сатиричні засоби та прийоми комізму.

Художні тексти:

І.Карпенко-Карий «Сто тисяч», «Хазяїн»

Практичне завдання:

1. Чому в першій редакції п'єси «Сто тисяч» мала назву «Гроші»?

2. Знайдіть у комедіях афоризми, які демонструють ставлення героїв до грошей.

3. Як тема обману визначає майбутнє героїв і впливає на членів сімей і родинне оточення?

4. Назвати основні ознаки драматичного твору, які риси характерні для жанру комедії. Чому твори називають серйозними комедіями?

5. У чому комедії І.Карпенка-Карого близькі до жанру трагікомедії?

6. Пояснити значення вислову «хазяїнське колесо».

7. Чи можна І.Карпенка-Карого вважати майстром у жанрі комедії характерів?

Критична і методична література:

1.Вергій О. Народні джерела типізації в драматургії Івана Карпенка-Карого // Українська література в загальноосвітній школі. – 2000. – № 4. – С. 23-32.

2.Данильчук О. Розкриття в п'єсі «Хазяїн» І.Карпенка-Карого деморалізуючого впливу на людину злочинних засобів збагачення // Українська мова і література в школі. – 1999. – № 3. – С. 46-47.

3.Дем'янівська Л. Іван Карпенко-Карий: Життя і творчість. – К.: Либідь, 1995. – 142 с.

4.Карасевич В. Образ Терентія Пузиря за комедією «Хазяїн» І.Карпенка-Карого // Українська література в загальноосвітній школі. – 2000. – № 4. – С. 33-36.

5.Кнопка Т. Іван Карпенко-Карий «Хазяїн» // Бібліотечка «Дивослова». – 2008. – № 4. – С. 32-33.

6.Корнійчук Л. Сучасне прочитання комедії Івана Карпенка-Карого «Сто тисяч»: урок// Педагогічна думка. – 2015. – № 1. – С.67-69.

7.Лупиніс М. Грошолобство – корінь усього лихого: урок // Все для вчителя. – 2010. – грудень (№ 34-35). – С. 70

8.Малютіна Н. Українська драматургія к. XIX – поч. XX ст.: навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2010. – 256 с.

9.Малютіна Н. Явище жанрової інтерактивності у драматургії І.Карпенка-Карого // Слово і час. –2008. – № 1. – С. 53-61.

10.Новиков А. Архетип Глитя в українській драматургії межі XIX – XX ст. // Українська мова і література в школі. – 2004. – № 7-8. – С. 58-63.

11.Ободовська Н. Творчість Івана Карпенка-Карого // Дивослово. – 2007. – № 9. – С. 14.

12.Панченко В. «Він був одним із батьків українського театру...» (Штрихи до портрета І.Карпенка-Карого в контексті епохи) // Літературна Україна. – 1995. – 19 жовтня.

13. Софійчук Г. «Ах, ти ж... хазяїн, та й більш нічого...»: Пузир як соціально-психологічний тип // Дивослово. – 2007. – № 9. – С. 9-12.

14. Шевченко З. Вивчення драматургії Карпенка-Карого в 10 класі середньої школи // Українська мова і література в середній школі. – 2002. – № 8. – С. 25-27.

15. Шолудько Т. І. Карпенко-Карий – найвидатніший український драматург XIX століття // Журавлик. – 2011. – жовтень (№ 10). – С. 4.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 6

ДРАМАТУРГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ М.СТАРИЦЬКОГО. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ДРАМА «ТАЛАН»

ПЛАН

1. *Новаторство М.Старицького у розробці теми боємого життя. Реалістична основа п'єси.*

2. *Сюжетно-композиційна основа драми.*

3. *Характер проблематики. Актуальність конфлікту.*

4. *Романтичні засоби змалювання образів, людей сильних почуттів, небуденних вчинків. Принципи групування персонажів.*

Художні тексти:

М.Старицький «Талан»

Практичне завдання:

1. Чому драматург змінив першу назву п'єси «Гірка доля»? Яка з них, на вашу думку, є більш влучною?

2. Що спонукало драматурга звернутися до проблем мистецького життя акторів професійних і аматорських труп?

3. Чи варто розглядати запропоновану п'єсу як виключно автобіографічне джерело?

4. У чому полягає новаторство М.Старицького у змалюванні життя жінки?

5. Що є важливішим для професійної гри: зовнішність чи талант? Думку обґрунтуйте на конкретних прикладах із п'єси.

6. Як у драмі розв'язана проблема вибору між особистим щастям та служінням мистецтву?

Критична і методична література:

1. Івашків В. Українська романтична драма 30-80-х р. XIX ст. – К., 1990. – 143 с.
2. Левчик Н. М.Старицький: багатогранність таланту // Дивослово. – 2005. – № 12. – С. 20-26.
3. Новиков А. Творчість М.Старицького в контексті літературно-мистецького процесу доби // Українська мова і література в школі. – 2008. – № 4. – С. 48-54.
4. Цибаньова О. Лаври і терни. Життєвий і творчий шлях М.Старицького. – К., 1996. – 188 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 7

**ВЕРШИНИ ПОЕТИЧНОГО МИСТЕЦТВА У ЛІРИЦІ
П.ГРАБОВСЬКОГО, Я.ЩОГОЛЕВА, І.МАНЖУРИ**

ПЛАН

1. Мотив сили нації у ліриці П.Грабовського.
2. Жанр вірша-послання та сповіді у поетичному доробку П.Грабовського.
3. Елегійна виразність пейзажної лірики Я.Щоголева.
4. Освітування козацької героїки у ліриці Я.Щоголева.
5. Патріотичні та історичні мотиви лірики І.Манжури.
6. Фольклорні мотиви у поезії І.Манжури. Майстерність інтимної лірики.

Художні тексти:

Павло Грабовський збірка «Пролісок»

Іван Манжура збірка «Степові думи та співи»

Яків Щоголів збірки «Ворскло», «Слобожанщина»

Практичне завдання:

1. Які мотиви найчастіше презентують поетичний хист П.Грабовського, Я.Щоголева, І.Манжури?
2. Чому героїзм і фольклоризм становлять основу поетичного світогляду І.Манжури та Я.Щоголева?
3. Що таке вірш-портрет і хто з авторів найчастіше звертався до цього жанрового визначення?

Критична і методична література:

1. Бондар М. Живопис мелодійного слова: До 150-річчя Івана Манжури // Слово і час. – 2001. – № 12. – С. 16-25.

2. Гомон П. «...В мені завжди жив перш над усе українець» // Українська література в загальноосвітній школі. – 2000. – січень-лютий. – С. 37-43.

3. Зеров М. «Непривітаний співець (Я.Щоголів) // Зеров М. Українське письменство ХІХ ст. Від Куліша до Винниченка. – Дрогобич: Відродження, 2007. – С. 292-321.

4. Маланюк Є. Пізній лавр (Я.І. Щоголев) // Маланюк Є. Книга спостережень. Статті про літературу. – К.: Дніпро, 1997. – 430 с.

5. Погребенник В. «Прости-бо, рідна Україно!»: образ рідного краю в поезії Івана Манжури // Визвольний шлях. – 2006. – № 1. – С. 56-63.

6. Погребенник В. «Україна приснилась мені...»: образ Батьківщини в поезії Павла Грабовського // Визвольний шлях. – 2003. – № 4. – С. 26-35.

7. Погрібний А. Яків Щоголев: Нарис життя і творчості. – К.: Дніпро, 1986. – 166 с.

8. Погрібний А. Яків Щоголев // Погрібний А. Поклик дужого чину. – К.: ВЦ «Просвіта», 2009. – С. 82-153.

9. Погрібний А. Степова муза поета // Погрібний А. Поклик дужого чину. – К.: ВЦ «Просвіта», 2009. – С. 153-235.

**МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ:
МОДУЛЬНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА**

Іван Нечуй-Левицький

1. Розкрийте традиції національного побуту та моралі у повісті І.Нечуя-Левицького «Кайдашева сім'я».

2. Пригадайте й опишіть кілька епізодів із повісті «Кайдашева сім'я», які викликають доброзичливу посмішку.

3. Які риси характеру зближують Мотрю і Мелашку з повісті І.Нечуя-Левицького «Кайдашева сім'я»?

4. У якому жанрі найповніше виявився талант І.Нечуя-Левицького? За що І.Франко назвав його «всеобіймаючим оком України»?

5. В яких творах автора представлена історична тема? У чому полягає актуальність історичної теми?

6. Денаціоналізація українців, перевертнів у творах І.Нечуя-Левицького.

7. Новизна осмислення селянської тематики у творчості І.Нечуя-Левицького.

8. Назвіть види описів у епічному творі. Наведіть приклади інтер'єру у вивчених вами творах І.Нечуя-Левицького. Прокоментуйте їх роль.

9. Запишіть визначення оповідання. Вкажіть, чим відрізняється оповідання від повісті. Наведіть 2-3 приклади оповідань І.Нечуя-Левицького, проаналізуйте їх жанрову специфіку.

10. Що таке реалізм? В чому проявилися реалістичні тенденції повісті І.Нечуя-Левицького «Микола Джеря»?

11. Дайте своє розуміння гумору та сатири. З'ясуйте прийоми гумору та сатири у повісті І.Нечуя-Левицького «Кайдашева сім'я».

12. Дайте своє розуміння автобіографізму в художньому творі. Наведіть приклади автобіографізму у вивчених творах І.Нечуя-Левицького.

13. Що таке історичний твір та твір на історичну тему? Прокоментуйте під цим кутом зору твори І.Нечуя-Левицького «Князь Сремія Вишневецький» та «Гетьман Іван Виговський».

14. У яких творах найповніше розкрита тема духовенства? Наведіть приклади.

Панас Мирний

1. Розкрийте символічне значення назви роману Панаса Мирного «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» у зв'язку із змістом твору.

2. У чому незвичайність долі Чіпки? (За романом «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» Панаса Мирного та Івана Білика).

3. Розкрийте, за яких обставин стався моральний злам особистості Чіпки, чи був у нього інший вихід?

4. Визначте загальнолюдське і національне у зображенні боротьби за соціальну справедливість (за романом «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»).

5. Розкрийте високий духовний потенціал народу, втілений в образах-персонажах роману Панаса Мирного та Івана Білика «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»).

6. Назвіть особливості роману як жанру. Доведіть, що «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» – соціально-психологічний роман.

7. Чому роман «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» вперше було надруковано за кордоном, а не в Україні?

8. З'ясуйте історію створення роману Панаса Мирного та І.Білика «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»

9. Чи залишив автор можливість вибору для Христі Притики («Повія»)?

10. Назвіть засоби творення характеру в художньому творі. З'ясуйте засоби характеротворення у романі Панаса Мирного «Повія».

11. Чому, на ваш погляд, саме Панас Мирний вважається основоположником соціально-психологічної прози в українській літературі?

12. У чому полягає еволюція повістей Панаса Мирного?

13. Дайте своє розуміння психологізму художнього твору. Доведіть, що «Лихі люди» («Товариші») – психологічна повість із життя інтелігенції.

14. Дайте визначення утопії. З'ясуйте жанр твору Панаса Мирного «Сон».

15. В яких жанрах прози творив Панас Мирний? З'ясуйте жанри таких творів письменника: «Лови», «Пригода з Кобзарем», «Лихий попутав», «П'яниця». Прокоментуйте визначені жанри.

Борис Грінченко

1. Розкрийте значення творчості Б.Грінченка для української культури.

2. На прикладі оповідань Б.Грінченка покажіть способи творення психологічного портрету персонажа.

3. Розкрийте душевну драму «маленької» людини в оповіданні Б.Грінченка «Каторжна».

4. Як зображено стосунки інтелігенції і народу у творчості Б.Грінченка?

5. Розкрийте новаторство Грінченка-драматурга.

6. Назвіть жанри малої прози. Назвіть 5-6 прикладів творів малої прози Б.Грінченка. Прокоментуйте жанр.

7. Дайте поняття діалогії. З'ясуйте, чому твори Б.Грінченка «Серед темної ночі» та «Під тихими вербами» є діалогією?

8. Дайте своє розуміння мотиву поетичного твору. З'ясуйте тематичні групи та мотиви поезії Б.Грінченка.

9. Що розуміємо під поняттям соціальний мотив художнього твору. З'ясуйте соціальні мотиви у творчій спадщині Б.Грінченка.

10. Які жанри лірики характерні для літератури другої половини XIX ст.? В яких жанрах лірики творив Б.Грінченко? Наведіть 5-6 прикладів, прокоментуйте їх.

Іван Карпенко-Карий

1. Смішний чи страшний Пузир у п'єсі І.Карпенка-Карого «Хазяїн»? Думку обґрунтуйте.

2. Дайте оцінку Пузиря з п'єси І.Карпенка-Карого «Хазяїн» з погляду сучасного читача.

3. Розкрийте на відомих вам п'єсах І.Карпенка-Карого національне і загальнолюдське.

4. Як у мові Пузиря виявляються його негативні риси?

5. Звідки у суспільстві, на ваш погляд, беруться такі люди, як Феноген і Ліхтаренко? Чи існують вони в нашому соціумі, думку доведіть.

6. Назвіть спільні риси в характерах і прагненнях Калитки і Пузиря.

7. Які засоби творення комічного використовував у своїх творах І.Карпенко-Карий?

8. Які національні особливості жанру української комедії, зокрема у творчості І.Карпенка-Карого, ви можете назвати?

9. Яке співвідношення реалістичної і романтичної поетики у драматургії І.Карпенка-Карого?

10. Які п'єси присвячено проблемам української інтелігенції?

11. В яких жанрах драми творив І.Карпенко-Карий? З'ясуйте жанри таких творів драматурга: «Наймичка», «Безталанна», «Суєта», «Мартин Боруля», «Сава Чалий». Прокоментуйте визначені жанри.

12. Родина Тобілевичів та український театр.

13. Жанрова різноманітність драматургії І.Карпенка-Карого. Майстерність психологічних драм.

14. У чому полягає трагедія Сави Чалого з однойменної п'єси?

Михайло Старицький

1. Назвіть основні теми та проблеми п'єс М.Старицького.
2. У яких прозових жанрах працював М.Старицький? Назвіть відповідні художні твори.
3. З'ясуйте роль М.Старицького у розвитку українського професійного театру.
4. Охарактеризуйте особливості поетики історичної драматургії митця.
5. До якого жанру лірики належить поезія «Виклик»?
6. Розкажіть про творчу співпрацю між М.Старицьким та М.Лисенком.
7. Що таке лірика? В яких жанрах лірики творив М.Старицький? Наведіть приклади, прокоментуйте їх.
8. Чому головний герой роману «Разбойник Кармелюк» наділений рисами романтичного героя?
9. Чому історична романістика письменника не була опублікована за життя автора? Чим обумовлений вибір головних героїв романів?

Марко Кропивницький

1. Охарактеризуйте соціально-моральну проблематику драматургії М.Кропивницького.
2. Якими постатями драматург збагачує галерею жіночих образів?
3. М.Кропивницький та зародження українського професійного театру.
4. Тематика, жанри драматургії М.Кропивницького. Найхарактерніші риси стилю його п'єс.
5. Охарактеризуйте роль і місце М.Кропивницького у створенні першого українського професійного театру.
6. Чому М.Кропивницького вважають засновником першого дитячого театру в Україні?

Олександр Кониський

1. Літературно-громадська діяльність О.Кониського. Загальний огляд його творчості.
2. Специфіка поетичного мислення О.Кониського.
3. Різноманітний прозовий доробок О.Кониського. Тематика прози.
4. Як О.Кониський дотичний до наукового шевченкознавства. Назвіть головну працю письменника.
5. Охарактеризуйте проблематику оповідання «Суддя Гарбуз». Визначте її актуальність.

Іван Манжура

1. Охарактеризуйте поетичну та фольклорно-етнографічну діяльність І.Манжури.
2. Основні мотиви лірики І.Манжури. Аналіз циклу «Сум», поем «Іван Голик», «Трьомсин-богатир».
3. Якими працями увіковічнив себе письменник?
4. Що визначає світогляд І.Манжури?

Яків Щоголів

1. Назвіть провідні теми, мотиви й образи лірики 70-90-х років XIX століття.
2. Визначте основні художні здобутки поета.
3. Які елементи романтичної поетики збереглися у творчості Я.Щоголева?
4. Назвіть риси творчої індивідуальності Я.Щоголева.
5. Чому письменника називають «запізнілим романтиком»?

Павло Грабовський

1. Прочитайте вірш П.Грабовського. До кого звертається автор і до чого закликає? Які з порад поета вам особливо близькі? Поясніть значення в цьому тексті слів неспроміжний, користь.

*Перша думка наша, діти,
Краю рідному:
Першу працю присвятити
Люду бідному!
Усім серцем полюбляти
Вчїть ся ближнього,
З тяжких злиднів визволяти
Неспроміжного.
Не кохайтесь у користі
З її шматтями,
А прямуйте жити вмісті,
Бути братами!*

2. Назвіть спільні теми поезії І. Франка і П. Грабовського.
3. Прочитайте вірш П. Грабовського, визначте віршовий розмір:

*Мамо-голубко! Горюєш ти, бачу,
Стогнеш сама у журбі;
Хай я в неволі конаю та плачу, –
Важче безмірно тобі.*

4. Покажіть на творах П.Грабовського його розуміння ролі поета і поезії у суспільстві.
5. Чим зворушує інтимна лірика П.Грабовського?
6. У чому спостерігається еволюція у ліриці П.Грабовського?
7. Творчі контакти П.Грабовського із сучасниками.

8. Що таке строфа? Яку роль відіграє поділ поезій на строфи? Запишіть строфу одного із вивчених вами віршів П.Грабовського. Визначте віршований розмір і характер римування.

9. Дайте своє розуміння веснянки як ліричного жанру. Проаналізуйте веснянки П.Грабовського.

10. Прокоментуйте епістолярну спадщину П.Грабовського (листи до І.Франка, М.Павлика, Б.Грінченка).

11. Дайте своє розуміння про художній переклад. З яких літератур перекладав П.Грабовський? Назвіть авторів та їх твори.

12. Дайте своє розуміння ідеї художнього твору. З'ясуйте поняття національної ідеї у творах П.Грабовського.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ № 2 ТЕОРЕТИЧНИЙ БЛОК

ІВАН ЯКОВИЧ ФРАНКО ЖИТТЄВИЙ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХ(1856-1916) (2 год)

1. Найважливіші враження дитинства.
2. Студентські роки (1875-1878)
  - а) успіхи в навчанні, самоосвіті, громадській роботі і творчості;
  - б) перший арешт і суд.
3. Період змушнення (1878-1888).
  - а) другий арешт;
  - б) вершинні здобутки в прозі та поезії.
4. Письменник-борець та його ідейні противники (1889-1897).
  - а) третій арешт;
  - б) докторська дисертація й університетська кафедра;
  - в) вибори в парламент;
  - г) ювілей.
5. Незалежність (1898-1916).
  - а) нові здобутки в поезії, драматургії, науці;
  - б) смерть і безсмертя.

1. Басс І., Каспрук А. Іван Франко: Життєвий і творчий шлях. – К.: Наукова думка, 1983.
2. Горак Р. Тричі мені являлася любов. – К., 1987.
3. Грицак Я. Пророк у своїй вітчизні: Франко та його спільнота. – К., 2006. – 630 с.
4. Гундорова Т. Невідомий Іван Франко: грані Ізмарагду. – К., 2006.
5. Дей О. Іван Франко: Життя і діяльність. – К., 1981.
6. Денисюк І. Розвиток української малої прози XIX – поч. XX ст. – Львів: Академічний експрес, 1999.
7. Жулинський М. Він знав, «як багато важить слово». – К.: Просвіта, 2008. – 135 с.
8. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст. Франківський період. – К.: Факт, 2006.
9. Зборовська Н. Монотеїстичний заповіт у поемі «Мойсей» Івана Франка // Зборовська Н. Код української літератури. Проект психоісторії новітньої української літератури. – К.: Академія, 2006. – С. 142-151.
10. Пастух Р. Франкова доля. – Дрогобич: Коло, 2006. – 192 с.
11. Спогади про Івана Франка /Упор., вст. ст. і прим. М.Гнатюка. – Львів: Каменяр, 1997. – 636 с.
12. Франко. Perezавантаження /Упоряд. Б.Тихолоз. – Дрогобич: Коло, 2013. – 276 с.
13. Франко І. Твори в 3 т. – Дрогобич: Коло, 2004.
14. Франкознавчі студії. Збірник наукових праць. У 2-х частинах. – Дрогобич: Вимір, 2001.

ПОЕЗІЯ ІВАНА ФРАНКА

(2 год)

1. Багатоплановість поетичних спроб пера, динамічний розвиток поета.
2. Збірка «Баяди і розкази», її романтичний, учнівський характер.
3. Збірка «З вершин і низин», тематичний, жанровий і емоційний діапазон поезій. Розширення творчого діапазону.
4. Збірка «Мій Ізмарагд», її джерела, філософська глибина.
5. Збірка «Із днів журби», поєднання соціальних, філософських, інтимних мотивів.
6. Збірка «Semper tiro» (вічний учень).

ЛІТЕРАТУРА

1. Гундорова Т. Невідомий І.Франко: грані Ізмарагду. – К., 2006.
2. Зеров М. Франко – поет // Зеров М. Твори: У 2-х т. – Т. 2. – К., 1990.
3. Наєнко М. Поезія: модернізація форми, поліфонія філософських символів // Наєнко М. Іван Франко: тяжіння до модернізму. – К.: Академія, 2006. – С. 43-77.
4. Рильський М. Франко – поет // Рильський М. Статті про літературу. – К., 1980.
5. Ткачук М. Лірика Івана Франка. – Тернопіль-Київ, 2006.
6. Ткачук М. Оновлення жанру веснянки в однойменному циклі І.Франка // Дивослово. – 2005. – № 11. – С. 41-46.
7. Ткачук М. Художній дискурс української поезії останньої третини ХІХ століття // Ткачук М. Наративні моделі українського письменства. – Тернопіль, 2007.
8. Филипович П. Шляхи Франкової поезії // Филипович П. Літературно-критичні статті. – К, 1991.

ПРОЗА ІВАНА ФРАНКА

(2 год)

1. Місце художньої прози в багатогранній літературній спадщині.
2. Бориславський цикл творів.
3. Історична тема в прозі Франка.
4. Твори на селянську тематику.
5. Сатиричні твори.
6. Ліро-драматичні писання на тему дітей і школи (самостійне опрацювання).
7. Твори з життя інтелігенції. «Для домашнього огнища», «Основи суспільності».

ЛІТЕРАТУРА

1. Баган О. Погляд на вивчення творчості Івана Франка у школі: обґрунтування важливості новели «На дні» // Українська мова та література. – 2002. – Число 38 (294). – С. 9-11.
2. Голод Р. Творчість Івана Франка як дзеркало літературного процесу кінця ХІХ – початку ХХ століття // Дивослово. – 2005. – № 12. – С. 57-59.

3. Гузар З. Іван Франко – прозаїк і драматург // Франко І. Вибрані твори у трьох томах. – Дрогобич: Коло, 2005. – Т. 2. – С. 5-27.

4. Грицак Я. Пророк у своїй вітчизні: Франко та його спільнота. – К.: Критика, 2006. – 430 с.

5. Гундорова Т. Франко – не Каменярь. – Мельбурн, 1996. – С. 22-23.

6. Гундорова Т. Невідомий Іван Франко: грані Ізмарагду. – К.: Либідь, 2006. – 360 с.

7. Денисюк І. Розвиток української малої прози XIX – поч. XX ст. – Львів: Академічний експрес, 1999. – 267 с.

8. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст: Франківський період. – К.: Факт, 2006. – 156 с.

9. Мазепа В. Культуроцентризм світогляду Івана Франка. – К.: Парапан, 2004. – 232 с.

10. Наєнко М. Іван Франко: тяжіння до модернізму. – К.: Академвидав, 2006. – 96 с.

11. Ткачук М. Жанрова структура прози Івана Франка (Бориславський цикл та романи з життя інтелігенції). – Тернопіль, 2003.

ПОЕМИ ІВАНА ФРАНКА

(2 год)

1. Загальна характеристика Франкових поем.
2. Сатиричні поеми «Ботокуди», «Лис Микита».
3. Соціально-побутові поеми «Панський жарт», «Сурка».
4. Історичні поеми «Іван Вишеньський», «На Святоюрській горі».
5. Філософські поеми «Смерть Каїна», «Похорон», «Мойсей».

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко Ю. Релігійна модель історії в поемі Івана Франка «Мойсей» // Дивослово. – 2004. – № 11. – С. 19-24.
2. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст: франківський період. – К., 1993. – С. 58-62.
3. Зеров М. Франко-поет // Твори: У 2 т. – 1990. – Т. 2. – С. 487-495.
4. Зубрицька М. Смісл і абсурдність буття в поемі І. Франка «Мойсей» // Сучасність. – 1993. – № 2. – С. 111-112.

5. Каспрук А. Українська поема кінця 19-початку 20 століття. – К., 1973.
6. Осинський М. «Мойсей» – твір про Україну // Літературна Україна. – 2005. – 12 травня. – С. 2.
7. Павличко С. Філософські поеми Івана Франка «Смерть Каїна», «Похорон», «Мойсей» і європейський романтизм // Павличко С. Теорія літератури. – К., 2002. – С. 445-469.
8. Поліщук Я. «Мойсей» Франка на перехресті традиції і модерну // Дивослово. – 2003. – № 10. – С. 7-11.
9. Филипович П. Генеза Франкової легенди «Смерть Каїна» // Филипович П.П. Літературно-критичні статті. – К., 1991. – С. 95-105.

ДРАМАТУРГІЯ ІВАНА ФРАНКА (2 год)

1. Іван Франко – як історик і критик.
2. Тематична та жанрова різноманітність драм.
3. Суспільно-психологічна драма «Украдене щастя».
4. Соціальна спрямованість драми «Рябина» та комедії «Учитель».
5. Драматична поема «Сон князя Святослава».

ЛІТЕРАТУРА

1. Білоштан Я. Франко і театр. – К., 1967.
2. Наєнко М. Драматургія: Фройдівська психоаналітика, романтично-барокові візії як вияви творчого романтизму // Наєнко М. І. Франко: тяжіння до модернізму. – К, 2006. – С. 77-87.
3. Хороб С. Франкові концепції драматизму і конфлікту крізь призму європейської теорії драми // Хороб С. Українська драматургія крізь виміри часу (теоретичні та історико-літературні аспекти драми). – Івано-Франківськ, 1999. – С. 7-15.

ПРАКТИЧНИЙ БЛОК ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 8

ЛІРИЧНА ДРАМА ІВАНА ФРАНКА «ЗІВ'ЯЛЕ ЛИСТЯ»

ПЛАН

1. Джерела збірки. Історія виходу в світ. Музичність звучання.

2. Особливості композиції. Жанрово-тематичне розмаїття та новизна віршів. Філософський струмінь поетичних текстів.

3. Мотиви інтимної лірики. Образ жінки.

4. Образ ліричного героя: майстерне вираження широкої емоційної гами почуттів.

5. Збірка «Зів'яле листя» в літературній критиці.

Художні тексти:

Іван Франко «Зів'яле листя»

Практичне завдання:

1. Наведіть цитати з поезій, які стали особливо знайомими.
2. Визначте віршовий розмір поезії «Чого являєшся мені у сні?»
3. З реферату М. Коцюбинського випишіть характеристику Франка-лірика. Які грані поетичного обдарування в ньому визначені?
4. Пояснити характер драми ліричного героя. У чому полягає складність духовного світу ліричного героя та автора?
5. Поясніть характер сумоглядних творів збірки. Назвіть конкретні тексти.

Критична і методична література:

1. Бовсунівська Т. Феноменологічна проекція збірки І.Франка «Зів'яле листя» // Дивослово. – 1999. – № 5. – С. 2-7.
2. Гуляк А. Новітня інтерпретація лірики Івана Франка // Українська література в загальноосвітній школі. – 2007. – № 9. – С. 53-54.
3. Гундорова Т. «Зів'яле листя» Івана Франка як явище модерної культурфілософії // Дивослово. – 1996. – № 9. – С. 9-15.
4. Гутиря С. «Більш, ніж меч, огонь...»: жінки в інтимній ліриці І.Франка // Вітчизна. – 2005. – № 1-2. – С. 164-165.
5. Дереворіз В. Інтимна лірика І.Франка (Збірка поезій «Зів'яле листя») // Рідна школа. – 1999. – № 1. – С. 61-63.
6. Ільницький М. Біль, обернений у слово: Про збірку І.Франка «Зів'яле листя» // Дивослово. – 2000. – № 8. – С. 2-7.

7. Корнійчук В. Подвійне коло таємниць (Нові матеріали до історії «Зів'ялого листя» // Дзвін. – 1990. – № 8. – С. 126-133.

8. Логвиненко Н. Народнопоетична основа поезій збірки І.Франка «Зів'яле листя» // Українська література в загальноосвітній школі. – 1999. – № 4. – С. 26-32.

9. Франко І. Передмова // Франко І. Зібрання творів у 50-ти т. – К.: Наукова думка, 1976. – Т. 2. – С. 119-120.

10. Франко І. Передне слово до другого видання // Зібрання творів у 50-ти т. – К.: Наукова думка, 1976. – Т. 2. – С. 120-122.

11. Чернишенко Л. Від циклу до ліричної драми: 3 творчої історії збірки І.Франка «Зів'яле листя» // Дзвін. – 2000. – № 5-6. – С. 145-151.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 9

ФІЛОСОФСЬКА ПОЕМА ІВАНА ФРАНКА «МОЙСЕЙ»

ПЛАН

1. *Жанр поеми в українській літературі. Новаторство Івана Франка в опрацюванні біблійної легенди.*

2. *Жанрово-композиційне новаторство твору, актуальність зучання.*

3. *Проблематика, філософський зміст поеми.*

4. *Образ Мойсея. Концепція вождя і народу, свободи та обов'язку. Трагедія вождя.*

5. *Концепт духовного проводу в поемах.*

6. *Місце поеми в історії української літератури. Художня майстерність твору.*

Художні тексти:

Іван Франко «Мойсей»

Практичне завдання:

1. Поясніть присвяту поеми.
2. Дайте портретно-образну характеристику образу Мойсея.
3. Як ви розумієте образи Авірона і Датана. Думку обґрунтуйте.
4. У чому полягає актуальність поеми в наш час?
5. Чому поему називають другим заповітом та «весільним даром» українському народові. У чому полягає символіка?

Критична і методична література:

1. Багінська Ю. Поема І.Франка «Мойсей» як заповіт українському народові // Дивослово. – 1996. – № 8. – С. 22-28.
2. Гординський С. Мойсей – сумління свого народу // Українське слово. Хрестоматія української літератури та літературної критики. – В 4 т. – К.: Рось, 1994. – Т. 1. – С. 80-83.
3. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст. Франківський період. – К.: Факт, 2006. – С. 120-138.
4. Ісак Н. Зіставлення Франкового «Мойсея» з Біблійною оповіддю // Українська мова та література. – 2004. – вересень (№ 36). – С. 13-15.
5. Костишин Н. Герой чи страдник? Аналіз поеми «Мойсей» на уроці // Українська мова та література. – 2005. – листопад (№ 43-44). – С. 37.
6. Лесик В. Поема «Мойсей»: Художня структура твору // Дивослово. – 1999. – № 7. – С. 7-9.
7. Лесик В. Філософська концепція поеми «Мойсей» // Дзвін. – 2000. – № 8. – С. 148-151.
8. Ониськів М. «Мойсей» – твір про Україну: до 100-річчя поеми І.Франка // Літературна Україна. – 2005. – 12 травня. – С.2.
9. Павличко Д. Заповідь пророка: Сучасні акценти в поемі І.Франка «Мойсей» // Літературна Україна. – 2006. – 27 квітня. – С. 1, 7.
10. Павличко Д. Поетичний вступ до поеми «Мойсей» Івана Франка // Урок української. – 2005. – № 7-8. – С. 42-46.
11. Поліщук Я. «Мойсей» І.Франка на перехресті традицій і модерну // Дивослово. – 2003. – № 10. – С. 7-11.
12. Шерех Ю. Другий «заповіт» української літератури // Українське слово. Хрестоматія української літератури та літературної критики. – В 4 т. – К.: Рось, 1994. – Т. 3. – С. 545-565.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 10

**«ПЕРЕХРЕСНІ СТЕЖКИ» ІВАНА ФРАНКА В КОНТЕКСТІ
УКРАЇНСЬКОГО МОДЕРНІЗМУ**

ПЛАН

1. Повість «Перехресні стежки» як «новітній суспільний роман» (Т.Гундорова) на перетині традиції і новаторства.

2. Сюжетно-композиційні особливості. Жанрова природа.

3. Проблематика повісті.

4. Художні характери твору в історіях сюжету:

а) Євген Рафалович – людина нової формації;

б) трагедія життя Регіни Стальської;

в) образ фінансового Робін Гуда – Вагмана;

г) персонажі другого плану.

5. Сильові техніки в творі (реалізм, натуралізм). Місце і роль повісті в контексті українського письменства кінця століття.

Художні тексти:

Іван Франко «Перехресні стежки»

Практичне завдання:

1. Поясніть назву повісті.

2. Охарактеризуйте подружнє життя родини Стальських.

3. У чому трагедія Регіни?

4. Регіна – це безвольна істота, чи сильна натура?

5. Хто такий Рафалович: реаліст, трагічний герой чи оптиміст?

6. Які автобіографічні мотиви використав письменник у творі?

Доведіть на прикладах.

Критична і методична література:

1. Грищенко В. «Мов паралітик той на роздорожжю»: Вивчення повісті І.Франка «Перехресні стежки» // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 1999. – № 3. – С. 30-32.

2. Куцевол О. Чи потрібен Рафалович Україні: Система уроків за повістю Франка «Перехресні стежки» // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2000. – № 6. – С. 84-99.

3. Панченко В. Любов і боротьба Євгена Рафаловича (Повість Івана Франка «Перехресні стежки») // Дивослово. – 1999. – № 9. – С. 32-37.

4. Панченко В. Любов і боротьба Євгена Рафаловича (Повість Івана Франка «Перехресні стежки») // Дивослово. – 1999. – № 10. – С. 40-45.

5.Привалова С. Аналіз мови художнього твору: (на прикладі вивчення повісті І. Франка «Перехресні стежки»). 10 кл. // Українська література в загальноосвітній школі. – 2008. – № 1. – С. 21-27.

6.Устенко Л. Координати роздоріж: тематика і проблематика повісті «Перехресні стежки»: розробка уроку // Українська мова та література. – 2006. – вересень (№ 33-34). – С. 33-34.

7.Чорна І. Традиції Достоєвського у повісті Франка «Перехресні стежки» // Зарубіжна література в школах України. – 2010. – № 11. – С. 24-26.

8.Шишко О. Проблема злочину і кари та подружніх взаємовідносин у повісті Івана Франка «Перехресні стежки» (інтегрований урок у 10 класі) // Українська література в загальноосвітній школі. – 2006. – № 3. – С. 42-49.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 11

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ДРАМА «УКРАДЕНЕ ЩАСТЯ» ІВАНА ФРАНКА

ПЛАН

1. *Фольклорна основа твору («Пісня про шандаря»).*
Історія написання. Сценічна історія.
2. *Традиції і новаторство в жанрі соціально-психологічної драми. Риси трагічного у п'єсі.*
3. *Психолого-філософський характер конфлікту драми.*
4. *Майстерність зображення трагічної долі героїв.*
Психологічна вмотивованість вчинків (Микола, Анна, Михайло).

Художні тексти:

Іван Франко «Украдене щастя»

Практичне завдання:

1. З літературознавчого словника виписати та повторити визначення термінів драма, трагедія.
2. Підготуватись до диспуту «Хто у кого украв щастя?»

Критична і методична література:

1. Білоштан Я. Драматургія І. Франка. – К.: Держлітвидав, 1956. – 254 с.
2. Білоштан Я. Іван Франко і театр. – К.: Мистецтво, 1967. – 159 с.
3. Дей О. Народнопоетичні сюжети і мотиви в драматургії І. Франка // Дей О. І. Франко і народна творчість. – К.: Держлітвидав, 1955. – С. 253-272.
4. Домарецька Г., Матуш Р., Оришин Р. Франкове слово у школі. – Тернопіль: «Навчальна книга – Богдан», 2008. – 224 с.
5. Історія української літератури. ХІХ ст. (70-90-ті роки): У 2 кн.: Підручник / О.Д. Гнідан, Л.С. Дем'янівська та ін. / Заг. ред. О. Гнідан. – К.: Вища школа, 2003. – Кн. 2. – 439 с.
6. Історія української літератури. ХІХ століття: У 2 кн. – Кн. 2: Підручник / За ред. акад. М.Г. Жулинського. – К.: Либідь, 2005. – 712 с.
7. Мороз Л. Драматургія І.Франка // Дивослово. – 1996. – № 5-6. – С. 3-7.

8. Павлів Л. Проблема особистого щастя у драмі Івана Франка «Украдене щастя» // Дивослово. – 2009. – № 11. – С. 24-26.

9. Франко І. Жіноча неволя в руських піснях народних // Франко І. Зібрання творів у 50 тт. – К.: Наукова думка, 1980. – Т. 26. – С. 210-253.

10. Франкова криниця: Вивчення творчості І. Я. Франка в школі / За ред. Л.М. Кіліченко. – К.: Радянська школа, 1991. – 288 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 12

ЖІНОЧА ДОЛЯ В МОДЕРНІЙ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ІВАНА ФРАНКА

ПЛАН

1. Питання фемінізму у літературно-критичній спадщині Івана Франка.

2. Емансипаційні мотиви у повісті «Маніпулянтка».

3. Образ фатальної жінки в модерній інтерпретації оповідання «Сойчине крило». Гуманістичний пафос твору.

4. Тема жертовності заради кохання в оповіданні «Батьківщина».

5. Поетика творів. Модерні техніки письма.

Художні тексти:

Іван Франко «Маніпулянтка», «Сойчине крило», «Батьківщина», «Жіноча неволя в руських народних піснях».

Практичне завдання:

1. Які художні прийоми дозволили письменникові стати знавцем жіночої психології?

2. Чому «Сойчине крило» називають експериментом ліризованої прози?

3. Як поєднання щоденника з листом допомогло І.Франкові увіразнити зміст «Сойчиного крила»?

4. Як у вказаних творах письменник зумів вирішити конфлікт між особистим і громадським?

5. Чому названі твори можна вважати новелами характерів?

6. Чи можна І.Франка вважати гуманістом, що вірить у

перемогу добра?

Критична і методична література:

1. Госовська Н. Феміністичні моделі прози І.Франка: до проблеми наукового і художнього мислення // www.inst-ukr.lviv.ua/files/paradygma/71-80-gm.pdf

2. Денисюк І. Новаторство Франка-прозаїка // institutes.lnu.edu.ua/franko/wp-content/uploads/sites-zbirnyk-2010-t01/01Ivan_Denusyk.pdf

3. Денисюк І. Життя і жанр. Зміни в системі жанрів і новела. Психологічна новела, близька до потоку свідомості. Нові можливості оповідання. Трансформація жанрів малої прози (кінець XIX – початок XX ст.) // Денисюк І. Розвиток української малої прози XIX – поч. XX ст. – Львів: Академічний експрес, 1999. – С. 145-267.

4. Наєнко М. Проза: «реальний» натуралізм і неоромантизм як передмодернізм // Іван Франко: тяжіння до модернізму. – К.: Академвидав, 2006. – С. 13-43.

5. Овдійчук Л. Лірична драма у прозі про непереможне кохання: вивчення новели Івана Франка «Сойчине крило» у 10 класі // Українська мова і література в школі. – 2010. – № 3. – С. 23-25.

МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ: КОЛОКВІУМ

Іван Франко

1. Доведіть слушність висловлення М.Коцюбинського про І.Франка: «Франко – лірик високої проби, і його ліричні твори просяться часто в музику».

2. У кого з героїв драми І.Франка «Украдене щастя» викрадено щастя. Думку доведіть.

3. Розкрийте тему інтимної сповіді у вірші І.Франка «Чого являєшся мені у сні»?

4. У чому полягає новаторство І.Франка у повісті «Борислав сміється»?

5. Назвіть твори І.Франка, що належать до малої прози.

6. Яким темам присвячено переважну більшість сатиричних творів письменника?

7. Для чого у поемі «Мойсей» автор увів притчу про терен?

8. Наведіть приклади елементів натуралізму у творчості І.Франка.

9. Яке значення має кримінальний сюжет у повістевій творчості І.Франка?

10. У чому спостерігається еволюція світогляду І.Франка? І.Франко та ідея соборності України.

11. Що ви розумієте під поняттям циклізації ліричних творів? Назвіть розділи та цикли збірки І.Франка «З вершин і низин».

12. Що таке сонет? Назвіть цикли сонетів збірки «З вершин і низин». У чому новаторство І.Франка у цьому жанрі?

13. Дайте своє розуміння інтимної лірики. Наведіть приклади інтимної лірики І.Франка. Проаналізуйте конкретні тексти.

14. Дайте визначення поеми. Доведіть, що «Мойсей» І.Франка за жанром поема.

15. Дайте жанрову характеристику збірки поезій «Мій Измарад». Поясніть назву збірки.

16. Дайте жанрову характеристику твору І.Франка «Перехресні стежки».

17. Дайте своє розуміння дитячої літератури. Проаналізуйте 3-4 твори дитячої літератури І.Франка.

18. Дайте визначення драми. Доведіть, що «Украдене щастя» І.Франка – соціально-психологічна драма.

19. Дайте визначення метафори. Наведіть приклади поетичних метафор із вивчених вами віршів І.Франка (5-6 прикладів) та розкрийте їх роль.

20. З'ясуйте, у чому полягає актуальність, політична гострота, багатство тем і проблем прозових творів І.Франка, їх філософське спрямування.

21. Елементи утопії у повісті І.Франка «Захар Беркут».

22. Характер зображення «основ суспільності» в однойменному романі та інших творах І.Франка.

23. Зміст, основні положення трактату І.Франка «Із секретів поетичної творчості».

24. Перекладацька та літературно-критична діяльність. Значення творчості І. Франка.

25. Чи можна І.Франка назвати гуманістом, що вірить у перемогу добра? Назвіть приклади таких творів.

26. У яких творах І.Франко звертається до теми фатального кохання? Чим закінчуються подібні історії?

27. Охарактеризуйте літературну епоху, у якій творив І.Франко. Хто з його учителів зробив найбільше для становлення таланту?

28. До яких літературних шкіл долучився, як автор чи співавтор І.Франко?

29. Автобіографічний елемент у творчості І.Франка: функції, місце, значення.

30. Чому новелу «Сойчине крило» називають художнім шедевром? Чому цей текст не вивчався раніше?

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ

1. Енциклопедизм спадщини І.Франка, унікальність доробку для розвитку літератури.

2. Еволюція суспільно-політичного ідеалу: від соціалізму до національно-державної ідеї.

3. Розмаїття ранніх спроб пера, динамізм поетичного доробку.

4. Майстерність політичної поезії, жанрово-тематичне збагачення лірики.

5. Жанр притчі та легенди у творчості Івана Франка.

6. Автобіографізм поезій Івана Франка.

7. Тяжіння до модернізму у творчості Івана Франка.

8. Універсальний характер поем Івана Франка.

9. Біблійні мотиви у творчості Івана Франка.

10. Поєми-казки: особливості змісту й форми.

11. Твори Івана Франка на тему шкільного життя й навчання.

12. Іван Франко – теоретик і критик української літератури.

13. Тема інтимної сповіді у творчості Івана Франка.

14. Іван Франко – фольклорист та вчений.

15. Значення творчості Івана Франка для становлення українського письменства.

16. Іван Франко – перекладач.

17. Тема героїчної боротьби русичів у історичній повісті «Захар Беркут».

18. Іван Франко: модернізація форми, поліфонія філософських символів.
19. Фройдівська психоаналітика у драматургії І.Франка.
20. Франко та новітні напрями літератури.
21. Народнопоетична основа поезій Івана Франка «Зів'яле листя».
22. Текстуальність та інтертекстуальність роману «Перехресні стежки» Івана Франка.
23. Іван Франко в художній літературі.
24. Іван Франко дослідник життя і творчості Тараса Шевченка.
25. Іван Франко і національна філософія.
26. Культурологічні аспекти творчості Івана Франка.
27. Наукова бібліографія про Івана Франка.
28. Автобіографізм – домінанта творчості Івана Франка.
29. Іван Франко і Біблія.
30. Іван Франко і Михайло Драгоманов.
31. Іван Франко і жінки.
32. Іван Франко і слов'янський світ. Літературні дискусії.
33. Філософія української ідеї у творчості Івана Франка.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАТЬ З КУРСУ

1. «Під старою грушею, на зеленій траві спав молодий парубок, підклавши під голову білу свиту... Чорне волосся на голові, чорні рівні брови дуже виразно блищали на білій свиті. Запалене лице було гарне, але дуже молоде. Червоний пояс обвивавсь, наче гадюка, кругом тонкого стану».
  - а) Чіпка Вареник («Хіба ревуть воли, як ясла повні?»);
  - б) Пузир («Хазяїн»);
  - в) Карпо («Кайдашева сім'я»);
  - г) Микола Джеря («Микола Джеря»).
2. Розкриття душевної драми «маленької людини» – основний мотив у творчості:
  - а) І.Нечуя-Левицького;
  - б) Бориса Грінченка;
  - в) І.Карпенка-Карого;
  - г) Якова Щоголева.

3. В основі написання своєї драми І.Франко використав «Пісню про шандаря». Її назва:

- а) «Будка ч. 27»;
- б) «Сон князя Святослава»;
- в) «Учитель»;
- г) «Украдене щастя».

4. «Вона довго терлась коло панів і набиравалась од них трохи панства». Так сказав про свою героїню:

- а) І.Нечуй-Левицький;
- б) Марко Кропивницький;
- в) Павло Грабовський;
- г) І.Карпенко-Карий.

5. «Польова царівна» – так назвав Панас Мирний одну з героїнь роману «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»:

- а) Оришка;
- б) Галя;
- в) Мотря;
- г) Христя.

6. Бонаventura – один з персонажів п'єси І. Карпенка-Карого:

- а) «Хазяїн»;
- б) «Сто тисяч»;
- в) «Сава Чалий»;
- г) «Мартин Боруля».

7. «Батьки і браття! Нинішня наша перемога – велике діло для нас. Чим ми перемогли?» – запитує Захар Беркут у своєму останньому монолозі і сам відповідає...:

- а) оружжям;
- б) хитрістю;
- в) грішми;
- г) громадським ладом.

8. «Ціла тухольська долина виглядала тепер мов пекло, залита огнем...». Це рядки з твору І.Франка:

- а) «Перехресні стежки»;

- б) «Захар Беркут»;
- в) «Основи суспільності»;
- г) «Ботокуди».

9. До циклу «Веснянки» І.Франка не ввійшли вірші:

- а) «Декадент»;
- б) «Гріє сонечко»;
- в) «Червона калина»;
- г) «Гричі мені являлася любов».

10. «Вона стояла над душею в Мотрі, наче осавула на панщині». Це рядки з повісті Нечуя-Левицького:

- а) «Баба Палажка і баба Параска»;
- б) «Афонський пройдисвіт»;
- в) «Кайдашева сім'я»;
- г) «Микола Джеря».

11. Постать «чумазого» розкривається у:

- а) п'єсі Карпенка-Карого «Хазяїн»;
- б) романі «Перехресні стежки» І.Франка;
- в) романі «Повія» Панаса Мирного;
- г) повісті «Борислав сміється» І.Франка.

12. Твір М.Старицького, що присвячений М.Заньковецькій:

- а) «Оборона Буші»;
- б) «Талан»;
- в) «У темряві»;
- г) «Не судилось».

13. Твір І.Нечуя-Левицького «Микола Джеря» присвячений:

- а) Марії Заньковецькій;
- б) Марку Кропивницькому;
- в) Миколі Лисенку;
- г) Михайлові Старицькому.

14. Він був організатором театральної справи в Україні, режисером, антрепренером, видавцем, перекладачем. Прізвище цієї людини:

- а) М.Старицький;
- б) М.Заньковецька;
- в) П.Грабовський;
- г) О.Кониський.

15. Назвіть автора цих творів «Каторжна», «Украла», «Дзвоник», «Брат на брата»:

- а) М.Кропивницький;
- б) О.Кониський;
- в) І.Манжура;
- г) Б.Грінченко.

16. Яку з названих драм написав Панас Мирний?

- а) «Сава Чалий»;
- б) «Безталанна»;
- в) «Лимерівна»;
- г) «На Кожум'яках».

17. Хто з діячів української культури сприяв виданню творів Панаса Мирного за кордоном, які не могли бути видрукувані в царській Росії в умовах заборони українського слова в зв'язку з Емським указом?

- а) П.Куліш;
- б) Марко Вовчок;
- в) Б.Грінченко;
- г) М.Драгоманов.

18. В якому з названих навчальних закладів учився І.Нечуй-Левицький?

- а) Київська духовна академія;
- б) Києво-Могилянська академія;
- в) Київський університет імені Шевченка;
- г) Київська медична академія.

19. Про кого з персонажів у творі І.Нечуй-Левицького «Кайдашева сім'я» селяни говорили, що «чоловік гордий та жорстокий, з його буде добрий посіпака?»

- а) Омелько Кайдаш;
- б) Карпо;
- в) Лаврін;

г) Біївський пан.

20. Де похований П.Грабовський?

- а) у м. Харкові;
- б) у м. Якутську;
- в) у м. Тобольську;
- г) у м. Києві.

21. Кому належать слова:

*Книги – морська глибина:
Хто в них пірне аж до дна,
Той, хоч і труду мав досить,
Дивнії перли виносить?*

- а) Я.Щоголеву;
- б) О.Кониському;
- в) І.Франкові;
- г) Б.Грінченкові.

22. Які із названих поетичних збірок належать Я.Щоголеву?

- а) «Пролісок», «Ворскло»;
- б) «З вершин і низин», «Ворскло»;
- в) «Ворскло», «Слобожанщина»;
- г) «Слобожанщина», «Мій Измарагд».

23. Хто із названих письменників переклав Біблію українською мовою?

- а) С.Руданський, Панас Мирний;
- б) Ю.Федькович, І.Франко;
- в) І.Нечуй-Левицький, П.Куліш;
- г) М.Старицький, Б.Грінченко.

24. Хто з героїв повісті І.Нечуя-Левицького «Дві московки» говорить зі своєю матір'ю «все по-московській, та все звисока»?

- а) Василь;
- б) Марина;
- в) Івась;
- г) Ганна.

25. Кого із новоприбулих семінаристів київський митрополит порівнював із Іллею Муромцем?

- а) Петровича;
- б) Калімері;
- в) Воздвиженського;
- г) Дашковича.

26. Вкажіть, хто із названих персонажів діє у романі І.Нечуя-Левицького «Хмари»?

- а) Варка, Степанида, Саня;
- б) Марта, Ганна, Галя;
- в) Галя, Марта, Степанида;
- г) Степанида, Мокрина, Галя.

27. Кому із персонажів роману І.Нечуя-Левицького належать слова: «Ми, тату, носимо народну свиту, бо ми народовці, стаємо на бік народу; ми націоналі! Ми протестуємо нашою свитою проти деспотизму, який насів на нашу українську національність, на нашу мову, на нашу літературу, на наше життя»?

- а) Дашковичеві;
- б) Сухобрусові;
- в) Радюкові;
- г) Воздвиженському.

28. Яку книжку подарував Галі при зустрічі Радюк (І.Нечуй-Левицький «Хмари»)?

- а) «Суєту» І.Карпенка-Карого;
- б) «Кобзар» Т.Шевченка;
- в) «Чорну раду» П.Куліша;
- г) «Повію» Панаса Мирного.

29. Які з названих творів на історичну тему належать І.Нечуєві-Левицькому?

- а) «Князь Єрмія Вишневецький», «Облога Буші»;
- б) «Гетьман Іван Виговський», «Князь Єрмія Вишневецький»;
- в) «Чорна рада», «Данило Апостол»;
- г) «Павло Полуботок», «Сава Чалий».

30. Де вперше був надрукований роман Панаса Мирного та І.Білика «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»

- а) у Львові;
- б) у Полтаві;
- в) у Женеві;
- г) у Києві.

31. Хто розповів Чіпці – героєві роману Панаса Мирного та І.Білика «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» – правду про батька?

- а) мати;
- б) бабуся Оришка;
- в) Максим Гудзь;
- г) дід Улас.

32. Які із названих жіночих імен носять героїні роману Панаса Мирного та І.Білика «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»

- а) Мотря, Христя, Явдоха, Настя, Ганна;
- б) Оришка, Мотря, Галя, Явдоха, Христя;
- в) Варка, Оришка, Тодося, Настя, Наталя;
- г) Ольга, Мокрина, Мелашка, Ганна, Христя.

33. Із скількох частин складається роман Панаса Мирного «Повія»?

- а) із двох;
- б) із чотирьох;
- в) із шести;
- г) із восьми.

34. Назвіть персонажів повісті Панаса Мирного «Лихі люди» («Товариші»).

- а) Ливадний, Здор, Костенко, Телепень;
- б) Жук, Попенко, Шестірний, Телепень;
- в) Телепень, Шестірний, Гудзь, Притика;
- г) Шестірний, Попенко, Супруненко, Колісник.

35. Які з названих творів належать перу Панаса Мирного?

- а) «П'яниця», «Рибалка Панас Круть», «Каторжна»;
- б) «Пригода з Кобзарем», «Дві московки», «Сон»;

- в) «П'яниця», «Лови», «Пригода з Кобзарем»;
- г) «Лихо давнє і сьогочасне», «Непокірний», «Каторжна».

36. Як звали матір братів Сивашів із діалогії Б.Грінченка «Серед темної ночі» та «Під тихими вербами»?

- а) Ганна;
- б) Левантина;
- в) Домаха;
- г) Мелашка.

37. Які твори належать Б.Грінченкові?

- а) «Палійка», «Дзвоник», «В концертї», «Дзвінок»;
- б) «Украла», «Екзамен», «Сам собі пан», «Каторжна»;
- в) «Буланко», «Батько та дочка», «Лесишина челядь», «Сон»;
- г) «Дурниця», «Без хліба», «Навіжена», «Екзамен».

38. Вкажіть імена братів Сивашів – героїв діалогії Б.Грінченка «Серед темної ночі» та «Під тихими вербами».

- а) Тимофій, Микола, Роман;
- б) Денис, Роман, Зінько;
- в) Роман, Лаврін, Петро;
- г) Карпо, Петро, Роман.

39. Вкажіть твори, які належать М.Кропивницькому.

- а) «Не судилось», «Мартин Боруля»;
- б) «Талан», «Доки сонце зійде, роса очі виїсть»;
- в) «Глитай, або ж Павук», «Доки сонце зійде, роса очі виїсть»;
- г) «Лимерівна», «Суєта».

40. Вкажіть драматичні твори, які належать М.Старицькому.

- а) «Талан», «Суєта»;
- б) «Не судилось», «Украдене щастя»;
- в) «Маруся Богуславка», «Сава Чалий»;
- г) «Талан», «Не судилось».

41. Вкажіть поетичні твори, які належать М.Старицькому.

- а) «Поету», «Виклик», «Маніфест», «Гріє сонечко»;

- б) «До України», «До молоді», «Поету», «Виклик»;
- в) «До молоді», «Декадент», «Справжні герої»;
- г) «Виклик», «Сон», «Гримить», «Редакторів».

42. Кому продав Пузир – персонаж комедії І.Карпенка-Карого «Хазяїн» – халат, який йому подарувала дружина на іменини?

- а) Золотницькому;
- б) Ліхтаренкові;
- в) Феногенові;
- г) Калиновичу.

43. Які твори І.Карпенко-Карий присвятив змалованню життя інтелігенції?

- а) «Сава Чалий», «Сто тисяч»;
- б) «Хазяїн», «Мартин Боруля»;
- в) «Безталанна», «Наймичка»;
- г) «Суєта», «Житейське море».

44. Хто з названих театральних діячів працював у трупі корифеїв?

- а) Соломія Крушельницька, Марія Заньковецька, М.Старицький;
- б) Лесь Курбас, П.Саксаганський, М.Крушельницький;
- в) Марія Заньковецька, М.Садовський, П.Саксаганський;
- г) Катерина Рубчакова, Г.Юра, Н.Ужвій.

45. Які з названих поетичних збірок належать П.Грабовському?

- а) «Позичена кобза», «Пролісок», «З вершин і низин»;
- б) «Слобожанщина», «Досвітки», «З півночі»;
- в) «Пролісок», «З півночі», «Кобза»;
- г) «Пролісок», «Досвітки», «Ворскло».

46. Вкажіть першу збірку поетичних творів І.Франка.

- а) «З вершин і низин»;
- б) «Зів'яле листя»;
- в) «Баляди і розкази»;
- г) «Semper tūo».

47. У якій збірці І.Франка вміщено цикл «Веснянки»?

- а) у збірці «Мій Ізмарагд»;
- б) у збірці «З вершин і низин»;
- в) у збірці «Давнє й нове»;
- г) у збірці «Із днів журби».

48. До якої поетичної збірки І.Франка ввійшли цикли «Вольні сонети» та «Тюремні сонети»?

- а) до збірки «З вершин і низин»;
- б) до збірки «Semper tūo»;
- в) до збірки «Давнє й нове»;
- г) до збірки «Мій Ізмарагд».

49. Як назвав І.Франко розділи поезій у збірці «Зів'яле листя»?

- а) циклами;
- б) частинами;
- в) розділами;
- г) жмутками.

50. Назвіть поеми, які належать перу І.Франка:

- а) «Великі проводи», «Гекінка», «Мойсей»;
- б) «Іван Вишенський», «Мойсей», «Похорон»;
- в) «Бурятка», «Іван Вишенський»;
- г) «Гекінка», «Мойсей», «Похорон».

51. У якому поетичному творі із збірки «З вершин і низин» І.Франко змалював алегоричний образ сіяча, до якого звертається:

*«Встань,
Встань орачу! Вже прогули вітри,
Проскрипів мороз, вже пройшла
зима!»?*

- а) «Дивувалась зима...»;
- б) «Розвивайся, лозо, борзо...»;
- в) «Гримить! Благодатна пора наступає!»;
- г) «Гріє сонечко».

52. У якому столітті відбуваються події у повісті І.Франка «Захар Беркут»?

- а) у ХУІ;
- б) у ХІХ;
- в) у ХХ;
- г) у ХІІ.

53. Вкажіть твори І.Франка, присвячені дітям:

- а) «Олівець», «Красне писання», «Отець гуморист»;
- б) «Красне писання», «Вугляр», «Свинська конституція»;
- в) «Малий Мирон», «Звірячий бюджет», «Красне писання»;
- г) «Доктор Бессервісер», «Свинська конституція», «Олівець».

54. Вкажіть персонажів драми І.Франка «Украдене щастя»:

- а) Анна, Микола, Степан;
- б) Петро, Анна, Микола;
- в) Іван, Микола, Анна;
- г) Микола, Михайло, Анна.

55. Чому в «останній рік академічного курсу» Воздвиженський «став зовсім іншим чоловіком» («Хмари І.Нечуя-Левицького»)?

- а) тому, що кохана дівчина вимагала від нього стати кращим;
- б) тому, що хотів після академії добре влаштуватися: залишитися тут;
- в) тому, що він мав серйозні наміри щодо наукової кар'єри;
- г) духовна освіта вплинула на свідомість юнака.

56. В силу яких обставин Іван – персонаж повісті І.Нечуя-Левицького «Дві московки» – ще в молодому віці деградував?

- а) батьки не мали часу виховувати його;
- б) Іван зазнав пагубної системи виховання у школі кантоністів;
- в) персонаж від народження був свавільним та грубим у поведінці;
- г) зазнав впливу Марини.

57. Чому розійшлися дороги Павла Радюка та Ольги Дашкович («Хмари» І.Нечуя-Левицького)?

- а) тому, що Радюк закохався в іншу дівчину;
- б) тому, що світоглядно це були різні, несумісні, люди;
- в) тому, що Радюк був бідним;
- г) тому, що Катерина була привабливішою.

58. Чому І.Нечуй-Левицький часто звертався до змалювання життя духовенства? Вкажіть точну відповідь:

- а) ця тема була добре знайома письменникові і близька;
- б) у цій темі прозаїк мав великі можливості творення колоритних характерів;
- в) як виходець із середовища священика, І.Нечуй-Левицький не міг бути байдужим до життя і діяльності духовництва;
- г) до Нечуя про цю тему так детально не писав ніхто.

59. Які події лягли в основу написання роману І.Нечуя-Левицького «Князь Єремія Вишневецький»?

- а) битва під Берестечком;
- б) події визвольної війни (1648-1649 рр.) під проводом Хмельницького на її переможному етапі;
- в) Переяславська рада;
- г) твір не має відношення до історії.

60. В чому полягає трагедія Івана Ливадного («П'яниця» Панаса Мирного)?

- а) в тому, що він не здобув освіти;
- б) в тому, що він не реалізував своїх ані духовних, ані службових, ані особистих запитів;
- в) в тому, що він був відкинутий Наталею;
- г) в тому, що його зрадив брат і кохана дівчина.

61. Чому повість Панаса Мирного «Лихі люди» («Товариші») розпочинається описом тюрми на тлі сонячного ранку?

- а) тому, що події твору відбуваються у тюрмі;
- б) тому, що сюди поспішає мати Петра Телепня;
- в) тому, що такий опис підсилює основний мотив твору: вся царська Росія – тюрма, в якій гине українська інтелігенція;

г) тому, що це оригінальний авторський задум.

62. Чому Чіпку («Хіба ревуть воли, як ясла повні»? Панаса Мирного та І.Білика) не люблять діти і не приймають до своїх забав?

а) тому, що він не підтримує з ними товариських стосунків;

б) тому, що вони, як і дорослі, керували тодішніми соціальними нормами поведінки щодо безбатченків;

в) тому, що Мотрина хата та подвір'я відлякували їх;

г) тому, що погоджувалися, що він – чортеня.

63. Чому Галя, незважаючи на те, що була засватана за іншого, просить батьків видати її за Чіпку («Хіба ревуть воли, як ясла повні»? Панаса Мирного та І.Білика)?

а) тому, що вона любила Чіпку і не уявляла собі життя без нього;

б) Галя любила Чіпку і вірила, що одруження з ним змінить її життя;

в) одруження із Чіпкою Галя хотіла використати для переселення із хутора в село;

г) їй імпонувала чоловіча сила й краса Чіпки.

64. Чому після одруження з Галею Чіпка не задовольняється «домашнім» щастям («Хіба ревуть воли, як ясла повні»? Панаса Мирного та І.Білика)?

а) тому, що він вважав себе недостатньо багатим;

б) як людина енергійна і вольова, він хотів прислужитися громаді, бо лише у поєднанні особистого і громадського відчував повноту щастя;

в) Чіпка не здатний був по-справжньому любити і тому не відчував себе щасливим;

г) кохав іншу.

65. Чому Христина Притика – героїня роману Панаса Мирного «Повія» – покинула матір, рідне село і пішла до міста на найми?

а) тому, що Супруненко, не бажаючи мати Христину за невістку, підробив записку про угоду на її найми у місті, яку нібито уклав її батько із Загнибідкою;

б) тому, що мати попросила Христину відпрацювати у місті за угодою, яку їм показав Супруненко;

в) тому, що у місті Христина думала заробити багато грошей;

г) шукала нових вражень, яких бракувало в селі.

66. Чому у ряді творів малої прози Б.Грінченка підіймає педагогічні проблеми?

а) тому, що як педагог-практик він розумів їх важливість для суспільного прогресу;

б) тому, що ці проблеми він легко розв'язував у своїх художніх творах;

в) тому, що до цього його схилила дружина-педагог Марія Загірна;

г) тому, що ця тема давала можливість бути почутим.

67. Чому образ Вола у байках Б.Грінченка вийшов за межі традиційного трактування цього образу в українській літературі?

а) тому, що у байках Б.Грінченка він ледачий;

б) тому, що Б.Грінченко подає його засліпленням своєю силою і працьовитістю;

в) тому, що цей образ у байках Б.Грінченка – це образ невтомного трудівника, який сповнений власної гідності;

г) тому, що до Б.Грінченка цей образ у літературі не використовували.

68. Чому Наталя – героїня твору Б.Грінченка «Дзвоник» – не змогла прижитися у новому колективі?

а) тому, що вона не хотіла вчитися розмовляти по-російськи і звикати до нових норм поведінки;

б) тому, що штучно відірвана від звиклого їй середовища, у новому колективі вона не зустріла щирої, співчутливої атмосфери;

в) тому, що дівчинку зразу ж залякали;

г) тому, що у неї був складний характер.

69. Чому старий Сиваш не схвалює поведінки Дениса щодо Романа («Серед темної ночі» та «Під тихими вербами» Б.Грінченка)?

а) тому, що він найбільше любив Романа і поблажливо до нього ставився;

б) тому, що він не вважав Романа винуватим перед своїми братами;

в) тому, що батько переживав за авторитет своєї сім'ї і вважав, що не варто знати односельчанам про їхні проблеми;

г) тому, що цього сина він найдовше не бачив.

71. Чому школярі після сенсаційного повідомлення, що Олександра украла у подружки хліб, через деякий час своє обурення до дівчинки змінюють на милосердя до неї?

а) тому, що так повестися наказав їм учитель;

б) тому, що Олександра попросила вибачення за свій вчинок;

в) тому, що під впливом учителя та його розмов з Олександрою вони зрозуміли причину її вчинку;

г) тому, що у них не було іншого виходу.

72. Чому у сатиричних віршах Б.Грінченка наскрізним образом виступає батіг?

а) тому, що цей образ допомагає авторові виявити співчуття до свого гнобленого народу;

б) тому, що образ батога нагадує про ліниву вдачу українців;

в) тому, що така образність має метафоричну основу;

г) тому, що образом батога Б.Грінченко висміює рабську покуру українського народу.

73. Чому наскрізним образом поезії П.Грабовського є образ України?

а) ця тема властива для всіх авторів;

б) образ України часто використовувався у поезії П.Грабовського для утвердження його приналежності до українського народу і його культури;

в) будучи відлученим від активної діяльності у зв'язку із ув'язненням та засланням, поет звертався до України як до теми відомої йому;

г) будучи відлученим від України, П.Грабовський відчував глибоку ностальгію, думав про неї і для неї творив.

74. Чому поетичні збірки П.Грабовського були видані, як правило, у Львові?

а) тому, що на Східній Україні під дією Емського указу книгодрукування було заборонено;

б) тому, що П.Грабовський мав налагоджені контакти з І.Франком та М.Павликом;

в) тому, що І. Франко, М. Павлик, В. Лукич намагалися підтримати ув'язненого поета, який в силу царських заборон не міг друкуватися на Східній Україні;

г) тому, що Західна Україна мала потужну книговидавничу базу.

75. Чому насправді гине Йосип Бичок – персонаж драми М.Кропивницького «Глитай, або ж Павук»?

а) тому, що він не турбувався про свою безпеку;

б) тому, що Андрій за будь-яку ціну вирішив його вбити;

в) тому, що занадто багато провин у нього перед односельчанами;

г) тому, що він щиро визнає свою провину.

76. Чому Пузир – персонаж комедії І.Карпенка-Карого «Хазяїн» – продає Золотницькому подарований йому дружиною халат?

а) тому, що халат не подобався йому;

б) тому, що був ширим другом;

в) тому, що він хотів догодити Золотницькому;

г) тому, що він хотів заробити на ньому.

77. Чому Цокуль назвав Харитину хрещеницею («Наймичка» І.Карпенка-Карого)?

а) щоб легше було її забрати від Боруха;

б) щоб Харитину доброзичливо прийняли у його домі;

в) щоб налагодити комерційні стосунки з Борухом;

г) щоб приховати свої лихі наміри щодо Харитини.

78. Чому Панас, який любив Марусю, каже, що якби бачив її, що «птопає, то ще й притокмачив би кляту – нехай тоне» («Наймичка» І.Карпенка-Карого)?

а) тому, що Маруся не вийшла до нього на побачення;

б) тому, що Маруся віддала перевагу Пилипові;

в) тому, що Панас полюбив Харитину;

г) тому, що відчув зрадливу дівочу душу.

79. Чому Мартин Боруля добивався для своєї родини дворянського титулу («Мартин Боруля» І.Карпенка-Карого)?

- а) тому, що дворянство принесло б його родині багатство;
- б) тому, що дворянство зробило б його родину більш шанованою;
- в) тому, що дворянство вивело б членів сім'ї Борулі у пани, дало б їм різні пільги;
- г) тому, що ця перспектива давала можливість емігрувати.

80. Чому Терентій Пузир скуповує землю та овець («Хазяїн» І.Карпенка-Карого)?

- а) гроші не можуть лежати у мішках, вони мають працювати;
- б) він добрий господар: вміє і любить господарювати;
- в) Пузир хоче стати багатим, щоб бути відомим по всій окрузі;
- г) у нагромадженні багатства Пузирем керує сліпа жадоба до наживи.

81. Чому І.Франко різко заперечив В.Щуратові, який прокоментував збірку «Зів'яле листя» «об'явом декадентизму в українсько-руській літературі»?

- а) тому, що для І.Франка найважливішими в його літературній творчості були громадянські настрої;
- б) тому, що відчув: В.Щурат ототожнив його із «чоловіком слабкої волі» із передмови до збірки;
- в) тому, що назріла відповідна політична ситуація;
- г) тому, що відчув: В.Щурат глибоко не вник у проблематику та мотиви збірки.

82. Яку мету ставили перед собою каменярі-герої однойменного вірша І. Франка?

- а) «рівняти правді путі», «новому життю, добру новому»;
- б) «пробити тверду дорогу», «вирівняти» її;
- в) «розбити скалу», «роздробити грані»;
- г) «раз по раз гримати о кам'яне чоло».

83. Чому у вірші І.Франка «Гримить» «тайна дрозд пронимає народи»?

- а) тому, що повинна пройти гроза;
- б) тому, що повинна наступити весна;
- в) тому, що повинні відбутися важливі суспільні зміни;
- г) тому, що ліричного героя лихоманить.

84. Які почуття ліричного героя висловлено у поезії І.Франка «Моя любов»?

- а) любов до матері;
- б) любов до Юзефи Дзвонковської;
- в) любов до коханої;
- г) любов до України.

85. Що становить основу написання казок І.Франка?

- а) вигадані письменником історії про звірів та людей;
- б) опрацьовані світові сюжети, найчастіше – індійські;
- в) спостереження автора за поведінкою птахів, звірів та дітей;
- г) бажання працювати у різних літературних жанрах.

86. Чому, коли комісія від'їхала, селянський адвокат підійшов «крадучися, як злодій, змішаний, ніби п'яний» («Ліси і пасовиська» І.Франка)?

- а) тому, що він був втомлений;
- б) тому, що він був незадоволений поведінкою селян;
- в) тому, що він зрадив селян;
- г) тому, що не мав диплома адвоката.

87. Під впливом яких обставин Вагман – персонаж твору І.Франка «Перехресні стежки» – став людиною співчутливою і доброзичливою?

- а) цьому сприяло ближче знайомство Вагмана із Рафаловичем;
- б) під впливом протистояння галицької бідноти із багачами Вагман став співчутливою і доброзичливою людиною;
- в) він був добрим завжди, але цього не помічали оточуючі;
- г) справжню цінність людського життя Вагман осмислив після пережитої трагедії з сином.

88. Чому І.Франко так безпощадно картає українців у перших рядках поеми «Мойсей»:

*«Народе мій, замучений, розбитий.
Мов паралітик той на роздорожжю,
Людським презирством, ніби струпом, вкритий!
Твоїм будуцим душу я тривожу,
Від сорому, який нащадків пізніх
Палитиме, заснути я не можу»?*

- а) тому, що гнівними словами він хотів вивести свій народ із стану байдужості, інертності, апатії щодо свого становища;
- б) тому, що поет завжди був безапеляційним у звинуваченнях байдужості українського народу до своєї долі;
- в) тому, що І.Франкові було соромно за українців перед людьми світу;
- г) тому, що інвектива – улюблений спосіб поетичного мислення І.Франка.

89. Чому Леон Гаммершляг після відвідин домівки Германа Гольдкремера відмовився від ідеї одруження Готліба і Фанні («Борислав сміється») І.Франка)?

- а) тому, що домівка Гольдкремера видалася дещо убогою для Гаммершляга;
- б) тому, що його неприємно вразила Рифка;
- в) тому, що Фанні не сподобався Готліб;
- г) тому, що Гольдкремер не прийняв його на належному рівні.

90. Кому з названих авторів належать неофіційні гімни України «Гімн» та «Не пора»?

- а) Я.Щоголеву;
- б) П.Грабовському;
- в) І.Франкові;
- г) І.Манжурі.

91. До подробиць особистого життя І.Франко звернувся у творі:

- а) «На дні»;
- б) «Сойчине крило»;
- в) «Основи суспільності»;
- г) «Для домашнього огнища».

92. Одним з найкращих творів І.Франка на жіночу тему вважається:

- а) «Перехресні стежки»;
- б) «Маніпулянтка»;
- в) «Домашній промисел»;
- г) «Захар Беркут».

93. У якому творі І.Франко використав форму листа?

- а) «Для домашнього огнища»;
- б) «Перехресні стежки»;
- в) «Сойчине крило»;
- г) «Маніпулянтка».

94. Назвіть автора автобіографічного роману про І.Франка «Тричі мені являлася любов»:

- а) П.Киричок;
- б) Р.Горак;
- в) І.Пільгук;
- г) Т.Гундорова.

95. Кому І.Франко присвятив новелу «Батьківщина»?

- а) І.Нечую-Левицькому;
- б) М.Драгоманову;
- в) Ф.Вовку;
- г) М.Лисенку.

96. Кишенька, Галя, Опанас, Fidelio – герої твору І.Франка:

- а) «Панталаха»;
- б) «Сойчине крило»;
- в) «Мойсей»;
- г) «Батьківщина».

97. У повісті «Маніпулянтка» головні перипетії розгортаються навколо проблеми:

- а) фемінізму;
- б) безземелля;
- в) еміграції;
- г) заробітчанства.

98. У якому творі І. Франка події відбуваються у новорічну ніч?

- а) «Перехресні стежки»;
- б) «Сойчине крило»;
- в) «Маніпулянтка»;
- г) «Для домашнього огнища».

ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ПИТАННЯ
З КУРСУ «ГЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ
ЛІТЕРАТУРИ 70-90-Х РОКІВ ХІХ СТОЛІТТЯ»

1. Основні тенденції у розвитку культури й літератури 70-90-х років ХІХ століття (новий етап розвитку реалізму і розширення тематики, жанрового розмаїття, новий образ позитивного героя).

2. Зображення до і пореформеного села в повісті І.Нечуя-Левицького «Микола Джеря».

3. Основні тенденції у змалюванні теми життя народу у творах І.Нечуя-Левицького «Дві московки», «Бурлачка».

4. Широта і багатобарвна панорама пореформеного села в циклі І.Нечуя-Левицького «Баба Параска та баба Палажка».

5. Змалювання двох поколінь української інтелігенції в романі І.Нечуя-Левицького «Хмари».

6. Характер проблематики викривальної повісті І.Нечуя-Левицького «Старосвітські батюшки та матушки».

7. Сатиричне зображення духовництва в оповіданні І.Нечуя-Левицького «Афонський пройдисвіт».

8. Боротьба українського козацтва за волю та незалежність на сторінках історичного роману «Гетьман Іван Виговський» І.Нечуя-Левицького.

9. Образ ката-перевертня в історичному романі «Князь Єремія Вишневецький» І.Нечуя-Левицького.

10. Характер конфліктології у повісті «Кайдашева сім'я» І.Нечуя-Левицького. Засоби гумору та сатири у творі.

11. Творче продовження традицій і новаторство Панаса Мирного в період творчих пошуків («Лихий попутав», «П'яниця»).

12. Проблематика, композиційно-сюжетна структура та образна система роману Панаса Мирного та Івана Білика «Хіба ревуть воли, як ясла повні?».

13. Динамічний образ народу в романі Панаса Мирного та Івана Білика «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» (образи Чіпки Варениченка, Грицька, Максима, селян та козаків до і пореформеного села).

14. Проблема позитивного героя – діяча народницького руху в повісті Панаса Мирного «Лихі люди» (образи Телепня, Жука, Попенка, Шестірного).

15. Роман П.Мирного «Повія». Проблематика, своєрідність художньої психоаналітики.

16. Образ Христї – головної героїні роману Панаса Мирного «Повія».

17. Проблематика, ідейно-тематичне спрямування, образи й художня майстерність оповідань та повістей Панаса Мирного («Морозенко», «Лихо давнє й сьогочаснє», «Серед степів», «Дурниця»).

18. Драма Панаса Мирного «Лимерівна», її конфлікт, поєднання реалістичних і романтичних прийомів художнього зображення пореформеної дійсності (образи Наталї, Василя, Карпа, Шкандибенка, Кнура).

19. Основні мотиви і образи лірики Б.Грінченка.

20. Реалістичне зображення Б.Грінченком шкільного життя й праці народного вчителя, увага до почуттів, переживань дитини з народу («Непокірний», «Екзамен», «Украла», «Дзвоник», «Олеся»).

21. Зображення диференціації селянства, руйнації села під тиском капіталізму. Дилогія Б.Грінченка «Серед темної ночі» – «Під тихими вербами».

22. П'єса М.Кропивницького «Дай серцю волю, заведе в неволю», морально-етичний конфлікт з життя пореформеного періоду.

23. Драма М.Кропивницького «Доки сонце зійде, роса очі виїсть». Художня мова, проблематика, наскрізний конфлікт.

24. Проблематика й соціальний характер конфлікту драми М.Кропивницького «Глитай, або ж Павук».

25. Лірика М.Старицького. Провідні мотиви, жанрово-стилістична своєрідність. Аналіз поезії «Виклик».

26. Життєва основа конфліктів драми М.Старицького «Ой не ходи, Грицю, та й на вечорниці» та «У темряві».

27. Проблема служіння інтелігенції народові у драмах М.Старицького «Не судилось», «Талан».

28. Уславлення визвольної боротьби українського народу та його ватажків і легендарних осіб у п'єсах «Оборона Буші», «Остання ніч», «Богдан Хмельницький» М.Старицького.

29. Огляд прозової спадщини М.Старицького. Подільські мотиви у прозі митця.

30. Соціально-побутова драма І.Карпенка-Карого «Бурлака», образи захисників інтересів сільської бідноти Опанаса Зінченка та сільських глитаїв.

31. Конфлікт психологічної драми І.Карпенка-Карого «Наймичка». Образи наймички Харитини та багатія Цокуля.

32. Своєрідність основного конфлікту соціально-сатиричної комедії І.Карпенка-Карого «Мартин Боруля».

33. Соціально-сатирична комедія І.Карпенка-Карого «Сто тисяч», конфлікт, проблематика та провідні образи п'єси (Калитка, Бонавентура, Савка).

34. Соціально-сатирична комедія Карпенка-Карого «Хазяїн», особливості конфлікту й проблематики п'єси, трагікомізм образу Пузиря.

35. Дилогія І.Карпенка-Карого «Суєта» та «Житейське море». Новизна проблематики.

36. Трагедія І.Карпенка-Карого «Сава Чалий», переконливе розкриття причин гайдамацького руху, проблема взаємин героя з народом (образи Сави Чалого та Гната Голого).

37. Провідні мотиви й образи поетичних збірок Якова Щоголева «Ворскло» та «Слобожанщина».

38. Основні мотиви й образи поетичної збірки Івана Манжури «Степові думи та співи».

39. Мотиви народної неволі в поезіях П.Грабовського «Швачка», «Робітників», «Трудівниця», «Допусти», «Сироти», «Серед ночі».

40. Розробка П.Грабовським теми ролі митця й мистецтва в громадському житті («Я не співець чудовної природи», «Справжні герої», «Співець», «Поетам-українцям»).

41. Патріотична лірика П.Грабовського – «До України», «Народові українському», «До галичан», «До Б.С-го».

42. Теми боротьби з самодержавством у поезії П.Грабовського («Надія», «Не раз ми ходили в дорогу», «Уперед!», «Пісня кайданників», «Мало нас, та це дарма», «Прийде час великої відради»).

43. Формування світогляду І.Франка. Становлення митця та громадянина.

44. Збірка І.Франка «З вершин і низин», її композиція, тематичний, жанровий, емоційний діапазон. Вираз ідейних прагнень поета-демократа в програмному вірші «Гімн».

45. Характеристика, проблематика, ідеї та образи поезій збірки І.Франка «З вершин та низин», циклів «Веснянки» («Дивувалася зима», «Гримить», «Гріє сонечко»).

46. Характеристика проблематики, ідеї та образів поезій збірки І.Франка «З вершин і низин», циклів «Excelsior!» («Наймит», «Беркут», «Каменярі»), розділів «Галицькі образки» («В шинку», «Гадки та межі», «Гринь Турчин», «Галаган»).

47. Характеристика, проблематика та ідеї поезій збірки І.Франка «З вершин і низин», циклу «Україна» («Моя любов», «Національний гімн», «Розвивайся ти, високий дубе...»).

48. Збірка І.Франка «Зів'яле листя». Літературна та духовна неординарність, версифікаційна новизна.

49. Проблематика, ідеї та образи збірки І.Франка «Мій Ізмарagd». Поезії «Поет мовить», «Україна мовить», «Сідоглавому», «Декадент».

50. Основні мотиви збірки І.Франка «Із днів журби» та «Semper tūo» («Спомини», «І знов рефлексії», «Мамо-природо», «Конкістадори»).

51. Проблематика, ідеї та образи сатиричних поем «Ботокуди» та «Лис Микита».

52. Проблематика, ідеї та образи соціально-побутових поем І.Франка «Панські жарти», «Сурка».

53. Актуальність і філософська глибина провідних ідей історичних поем І.Франка «Іван Вишенський», «На Святоюрській горі».

54. Поема-легенда І.Франка «Смерть Каїна». Європейські (Д.Байрон) аналоги, загально-філософські й конкретно-історичні складові змісту.

55. Проблематика, філософська та психологічна глибина поеми І.Франка «Похорон».

56. Поема І.Франка «Мойсей». Духовно-філософський сенс, наскрізна колізія, особливості поезици образ Мойсея.

57. «Бориславський цикл» І.Франка. Ідейно-тематична новизна. Особливості стилю.

58. Новаторство соціально-психологічної повісті І.Франка «Перехресні стежки». Образ Євгена Рафаловича.

59. Драма І.Франка «Украдене щастя». Художня й ідейна нестандартність.

60. Дитячі оповідання І.Франка про школу та навчання («Грицева шкільна наука», «Малий Мирон», «Оловець», «Під оборогом»).

61. Повість І.Франка «Основи суспільності». Авторська позиція, зміст, стиль.

62. Повість І.Франка «Для домашнього огнища». Стильова й змістова неординарність.

63. Історична повість І.Франка «Захар Беркут». Характер проблематики.

64. Сатиричні твори І.Франка «Свинська конституція», «Звірячий бюджет».

65. Феміністичні ідеї прози зламу століть «Батьківщина», «Маніпулянтка», І.Франка. Новаторство змісту й форми.

66. «Сойчине крило» І.Франка – зразок модерної прози початку століття. Характер проблематики.

СПИСОК ТВОРІВ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАПАМ'ЯТЬ

I МОДУЛЬ

1. **Б. Грінченко** «Патріот»
2. **П.Грабовський** «Я не співець чудовної природи», «Орли»
3. **М. Старицький** «Виклик», «До молоді»
4. **Я.Щоголів** «Лебідь»
5. **І.Манжура** «Кобзар»

II МОДУЛЬ

6. **І.Франко** «Гімн», «Декадент», «Земле, моя всеплодюча мати...», пролог до поеми «Мойсей», «Каменярі», «Не пора, не пора, не пора...», «Дивувалась зима», «Притча про вдячність», «Притча про радість і смуток», «Червона калино, чого в лузі гнешся», «Чого являєшся мені у сні?», «Ой ти, дівчино, з горіха зерня».

ПРИМІТКА: Підкреслені вірші належать до обов'язкового заучування напам'ять.

ТВОРИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАПАМ'ЯТЬ

Б. Грінченко

ПАТРІОТ

Двадцять літ за патріота
Я себе вважав,
Та і справді до України
Я прихильність мав.
Пособить літературі
Я намислив раз...
Думка, бач, була: прийшов їй,
Дуже скрутний час:
Цензори їй і дихнути
Бідній не дають
А Старицький із Левицьким
Мову зопсують
Що ж – не буду я мовчати –
Написав і я!
І пішла скрізь по книгарнях
Книжечка моя.
Два переклади з Крилова,
З Гоголя там щось,
Ну й од себе на додаток
Так, що наверхлось:
Про Хому та хвиги-миги
Та про козаків, –
Так ото карток на тридцять,
Книжечку й зліпив.
І віддав, кажу, в книгарню
(Коповик – ціна).
Тільки ж лихо: із книгарні
Не пішла вона!
Ще й письмак якийсь в газеті
(І знялась рука!)
Написав про неї: книжка
Просто з смітника.
Так оддячили за ласку
Добрі земляки, –
Хай же зслизнете усі ви
Й ваші всі книжки!

Двадцять літ за патріота
Я себе вважав,
Поки книжку українську
Сам не написав!

П.Грабовський
ОРЛИ

Марно ради пита,
Вся засмучена,
Україна свята,
Перемучена.
Занедбали сини
Рідну мовоньку,
Не туди-бо вони
Гнуть головоньку,
На пожитки густі
Позіхаючи
Та кишені товсті
Напихаючи.
Дяка Богу – всього
Враз набралися:
Від народу свого
Одцуралися...
А поки що чуже
Розшолопають, –
Чого вміли, то вже
Не второпають...
Ще й вирлають на мир
Гірш Московщини:
«Що за хлопський кумир
Народовщини!»
Чи таких ти орлів
Сподівалася,
Як за них лила крив,
Турбувалася?
Не так збавлять снаги
Силоміщники,
Як оті вороги,
Підпомічники!

Я НЕ СПІВЕЦЬ ЧУДОВНОЇ ПРИРОДИ

Я не співець чудовної природи
З холодною байдужістю її;
З ума не йдуть знедолені народи, –
Їм я віддав усі чуття мої.

Серед ясних, золочених просторів
Я бачу люд без житнього шматка...
Блакить... пташки... з-під соловйових хорів,
Мов ніж, вража скрізь стогін мужика.

Нехай кругом розумний лад та втіха, –
Не здужа їх мій мозок осягти,
Бо скільки кривд, бо скільки всюди лиха,
Як хижий звір, братів гризуть брати.

Нехай людці, що до вітхнення вдатні,
Співають нам на всякі голоси
Про райські сні й куточки благодатні, –
Де плачуть, там немає вже краси!

Нехай вони, кохаючись «на лоні»,
Мук забуття вишукують дарма,
Їх не заспає: у серця відгомоні
Озветься світ з турботами всіма!

М. Старицький *ВИКЛИК*

Ніч яка, Господи! Місячна, зоряна:
Ясно, хоч голки збирай...
Вийди, кохана, працю зморена,
Хоч на хвилиночку в гай!

Сядем укупі ми тут під калиною –
І над панами я пан...
Глянь, моя рибонько, – срібною хвилею
Стелеться полем туман;

Гай чарівний, ніби променем всипаний,
Чи загадався, чи спить?

Он на стрункій та високій осичині
Листя пестливо тремтить;

Небо незміряне всипано зорями –
Що то за божа краса!
Перлами-зорями теж під тополями
Грає перлиста роса.

Ти не лякайся-но, що свої ніженьки
Вмочиш в холодну росу:
Я тебе, вірна, аж до хатиньки
Сам на руках однесу.

Ти не лякайся, а що змерзнеш, лебедонько:
Тепло – ні вітру, ні хмар...
Я пригорну тебе до свого серденька,
Й займеться зразу, мов жар;

Ти не лякайся, аби тут не підслухали
Тиху розмову твою:
Нічка поклала всіх, соном окутала –
Ані шелесне в гаю!

Сплять вороги твої, знуджені працею,
Нас не сполюха їх сміх...
Чи ж нам, окривдженим долею клятою,
Й хвиля кохання – за гріх?

ДО МОЛОДІ

На вас, завзяті-юнаки,
Борці за щастя України,
Кладу найкращі думки,
Мої сподіванки єдині.

В вас молода ще грає кров,
У вас в думках немає бруду,
Палає в серці ще любов
До обездоленого люду...

Не занежайте ж ви її,

Не розгубіть по світі все,
Нехай вона ваш дух гартує
У чесній, славній боротьбі!

Бо стоголовий людський кат
Лютує, дужчає щоднини...
Не можна тратити і хвилини,
Поки ще стогне темний брат.

Поки живий, – мерщій несіть
Сліпому світиво просвіти,
І в серцю, смертю повите,
Живу надію закропіть!

Вшануйте рідну його річ,
Назвіть без хитрощів своєю
І розженіте над землею
Ви непрозору, глупу ніч...

Най кат жене, а ви любіть
Свою окрадену родину, –
Й за неї сили до загину
І навіть душу положіть!

Я.Щоголів

ЛЕБІДЬ

Гордовитий, повний сили,
Розсікаючи траву,
Плавав лебідь білокрилий
По глибокому ставу.
Й пливучи під темним дахом
Вільх і аїра кущів,
Все чогось ховався з жахом
Від таких же лебедів.

І як в вирій в пору ранню
Гурт лебедячий летів,
Він немеркнучу ковбаню
Покидати не хотів.

Плавав лебідь на роздоллі;
А щоб вирія знайти,
Прагнув тільки волі, волі
Та спокою в самоті.

Не журилась птиця дика,
Що за днем то день і гас,
Як згасає все одвіка;
А прийшов останній час, –

Заячав мій лебідь білий,
Вгору голову підняв,
Стріпонувся і без сили
В хвилях крила розпластав.

Так в той час, як настає
В самоті його кінець,
Гордовито умирає
Непривітаний співець.

І.Манжура *КОБЗАР*

Кобзар переходить брече ось селом,
На плечах полатана свита;
Нависла сивизна йому над чолом –
Линіє на сонці, немов сребром
Де тирса росою укрита.

Дві торби ізбоку, ціпок у руці,
Бандура стара під полою,
То хліб його вбогий, за неї людці,
Шанують старого і хліба корці
Дають нескупою рукою.

Дійшов до корчми він та й сів – спочива,
Селяне його оступили:
– Відкіль та куди це бредеш, голова?...
Аж гульк, і чарчину один налива:
– Ану, підкріпи лишень сили...

– Та там заспіваш, як наші діди,
У давні минулі роки
Стиналися з ляхом, тікали з орди,
Та все не зазнали такої біди –
Яка це підводе нам боки...

Всміхнувся старенький, бандуру ізняв,
Станове її ік коліну,
Налагодив струни, істиха приграв;
Здалося, на цей час її він питав –
Що грати, – неначе людину.

А далі ось пісня буяє, росте,
По струнах рука так і ходе;
Співає сліпенький козакам про те
Минуле та вільне життя їх святе,
Про славні предівські походи.

І голос навкруги, немов сребро, –
Дзвенить, виростає старечий...
І чується в пісні ревучий Дніпро,
Теперішнє лихо й минуле добро
І тирси хвилястої речі.

Під пісню ту гордо – мов віч устають,
Славетні батьки України,
І мріє селянам десь кращая путь...
І думки далеко кудись їх несуть,
І кращі їм мріють години...

І.Франко *ГІМН*

Вічний революціонер –
Дух, що тіло рве до бою,
Рве за поступ, щастє й волю, –
Він живе, він ще не вмер.
Ні попівській тортури,
Ні тюремні царські мури,
Ані війська муштровані,
Ні гармати лаштовані,

Ні шпiонське ремесло
В грiб його ще не звело.

Вiн не вмер, вiн ще живе!
Хоч вiд тисяч лiт родився,
Та аж вчора розповився
I о власнiй силi йде.
I простуєся, мiцнiє,
I спiшить туди, де днiє;
Словом сильним, мов трубою,
Мiлiони зве з собою, –
Мiлiони радо йдуть,
Бо се голос духа чуть.
Голос духа чути скрiзь:
По курних хатах мужицьких,
По верстатах ремiсницьких,
По мiсцях недоли й слiз.
I де тiлько вiн роздасться,
Щезнуть слiози, сум нещастя.
Сила родиться й завзяте
Не ридать, а добувати,
Хоч синам, як не собi,
Кращу долю в боротьбi.

Вiчний революцiонер –
Дух, наука, думка, воля –
Не уступить пiтьмi поля,
Не дасть спутатись тепер.
Розвалилась зла руiна,
Покотилася лавина,
I де в свiтi тая сила,
Щоб в бiгу її спинила,
Щоб згасила, мов огонь,
Розвидняющий день?

ДЕКАДЕНТ

Я Декадент? Се новина для мене!
Ти взяв один з мого життя момент,
I слово темне пiдшукав, та вчене,
I Русi возвiстив: «Ось декадент!»

Що в моїй пісні біль, і жаль, і туга –
Се лиш тому, що склалось так життя.
Та є в ній, брате мій, ще нута друга:
Надія, воля, радісне чуття.

Я не люблю безпредметно тужити,
Ні шуму в власних слухати вухах;
Поки живий, я хочу справді жити,
А боротьби життя мені не страх.

Хоч часто я гірке й квасне ковтаю,
Не раз і прів, і мерз я, і охрип,
Та ще ж оскомини хронічної не маю,
Катар кишок до мене не прилип.

Який я декадент? Я син народа,
Що вгору йде, хто був запертий в льох.
Мій поклик: праця, щастє й свобода,
Я хлопський син, пролог, не епілог.

Я з п'ющими за пліт не виливаю,
З їздцями їм, для бійки маю бук,
На празнику життя не позиваю,
Та в бідності не опускаю рук.

Не паразит я, що дуріє з жиру,
Що в будні тільки й дума про процент,
А для пісень на «шррум» настроїть ліру.
Який же я, до біса, декадент?

ЗЕМЛЕ, МОЯ ВСЕПЛОДУЮЩАЯ МАТИ

Земле, моя всеплодущая мати,
Сили, що в твоїй живе глибині,
Краплю, щоб в бою сильніше стояти,
Дай і мені!

Дай теплоти, що розширює груди,
Чистить чутє і відновлює кров,
Що до людей безграничну будить

Чисту любов!

Дай і огню, щоб ним слово налити,
Душі стрясать громовую дай власть,
Правді служити, неправду палити
Вічну дай страсть!

Силу рукам дай, щоб пуга ламати,
Ясність думкам – в серце кривди влучать,
Дай працювати, працювати, працювати,
В праці сконать!

ПРОЛОГ ДО ПОЕМИ «МОЙСЕЙ»

Народе мій, замучений, розбитий,
Мов паралітик той на роздорожу,
Людським презирством, ніби струпом, вкритий!

Твоїм будущим душу я тривожу,
Від сорому, який нащадків пізніх
Палитиме, заснути я не можу.

Невже тобі на таблицях залізних
Записано в сусідів бути гноєм,
Тяглом у поїздах їх бистроїзних?

Невже повік уділом буде твоїм
Укрита злість, облудлива покірність
Усякому, хто зрадою й розбосм

Тебе скував і заприсяг на вірність?
Невже тобі лиш не судилось діло,
Що б виявило твоїх сил безмірність?

Невже задармо стільки серць горіло
До тебе найсвятішою любов'ю,
Тобі офіруючи душу й тіло?

Задармо край твій весь политий кров'ю
Твоїх борців? Йому вже не пишаться
У красоті, свободі і здоров'ю?

Задармо в слові твому іскряться
І сила й м'якість, дотеп і потуга,
І все, чим може вгору дух підняться?

Задармо в пісні твоїй ллється туга,
І сміх дзвінкий, і жалощі кохання,
Надій і втіхи світляная смуга?

О ні, не самі сльози і зітхання
Тобі судились! Вірю в силу духа
І в день воскресний твого повстання.

О, як би хвилю вдать, що слова слуха,
І слово вдать, що в хвилю ту блаженну
Вздоровлює й огнем живущим буха!

О, як би пісню вдать палку, вітхенну,
Що мільони порива з собою,
Окрилює, веде на путь спасенну!

Як би!... Та нам, знесиленим журбою,
Роздертим сумнівами, битим сльозом, –
Не нам тебе провадити до бою!

Та прийде час – і ти огнистим видом
Засяєш у народів вольних колі,
Труснеш Кавказ, вперезишся Бескидом,

Покотиш Чорним морем гомін волі
І глянеш, як хазяїн домовитий,
По своїй хаті і по своїм полі...

Прийми ж сей спів, хоч тугою повитий,
Та повний віри; хоч гіркий, та вільний,
Твоїй будущині задаток, слізьми злитий,

Твому генію мій скромний дар весільний.

КАМЕНЯРІ

Я бачив дивний сон. Немов передо мною
Безмірна, та пуста і дика площина,
І я, прикований ланцем залізним, стою
Під височенною гранітною скалою,
А далі тисячі таких самих, як я.

У кожного чоло жите і жаль порили,
І в оці кожного горить любови жар,
І руки в кожного ланці, мов гадь, обвили,
І плечі кожного додолу ся схилили,
Бо давить всіх один страшний якийсь тягар.

У кожного в руках тяжкий залізний молот,
І голос сильний нам згори, як грім, гримить:
«Лупайте сю скалу! Нехай ні жар, ні холод
Не спинить вас! Зносить і труд, і спрагу, й голод,
Бо Вам призначено скалу сесею розбити».

І всі ми як один підняли вгору руки,
І тисяч молотів о камінь загуло,
І в тисячні боки розприскалися шутики
Та відривки скали; ми з силою розпуки
Раз по раз гримали о кам'яне чоло.

Мов водопаду рев, мов битви гук кровавий,
Так наші молоти гриміли раз у раз;
І п'ядь за п'ядею ми місця здобували;
Хоч не одного там калічили ті скали,
Ми далі йшли, ніщо не спинювало нас.

І кожний з нас те знав, що слави нам не буде,
Ні пам'яти в людей за сей кровавий труд,
Що аж тоді підуть по сій дорозі люди,
Як ми проб'єм та вирівняєм всюди,
Як наші кості тут під нею зогниють.

Та слави людської зовсім ми не бажали,
Бо не герої ми і не богатири.
Ні, ми невольними, хоч добровільно взяли
На себе пута. Ми рабами волі стали:

На шляху поступу ми лиш каменярі.

І всі ми вірили, що своїми руками
Розіб'ємо скалу, роздробимо граніт,
Що кров'ю власною і власними кістками
Твердий змуруємо гостинець, і за нами
Прийде нове жите, добро нове у світ.

І знали ми, що там далеко десь у світі,
Який ми кинули для праці, поту й пут,
За нами сльози ллють мами, жінки і діти,
Що други й недруги, гнівнії та сердиті,
І нас, і намір наш, і діло те кленуть.

Ми знали се, і в нас не раз душа боліла.
І серце рвалося, і груди жаль стискав.
Та сльози, ані жаль, ні біль пекучий тіла,
Ані прокляття нас не відтягли від діла,
І молота ніхто із рук не випускав.

Отак ми всі йдемо, в одну громаду скугі
Святою думкою, а молоти в руках.
Нехай прокляті ми і світом позабуті!
Ми ломимо скалу, рівняєм правді путі,
І щасте всіх прийде по наших аж кістках.

*НЕ ПОРА, НЕ ПОРА, НЕ ПОРА
(НАЦІОНАЛЬНИЙ ГІМН)*

Не пора, не пора, не пора
Москалеві й ляхові служити!
Довершилась України кривда стара, –
Нам пора для України жить.

Не пора, не пора, не пора
За тиранів пролить свою кров,
І любити царя, що наш люд обдира, –
Для України наша любов.

Не пора, не пора, не пора
В рідну хату вносити роздор!

Хай пропаде незгоди проклята мара!
Під України єднаємось прапор!

Бо пора се великая єсть:
У завзятій, важкій боротьбі
Ми поляжем, щоб волю, і щастє, і честь,
Рідний краю, здобути тобі!

ДИВУВАЛАСЬ ЗИМА

Дивувалась зима,
Чом се тають сніги,
Чом леди присли всі
На широкій ріці?

Дивувалась зима,
Чом так слабне вона,
Де той легіт бересь,
Що тепло пронима?

Дивувалась зима,
Як се кріпла земля
Наливаєсь теплом,
Оживає щодня?

Дивувалась зима,
Як посміли над сніг
Проклюнутись квітки
Запахущі, дрібні?

І дунула на них
Вітром з уст ледяних,
І пластум почала
Сніг метати на них.

Похилились квітки,
Посумніли, замкнулись;
Шуря-буря пройшла –
Вони знов піднялись.

І найдужче над тим

Дивувалась зима,
Що на цвіт той дрібний
В неї сили нема.

ПРИТЧА ПРО ВДЯЧНІСТЬ

Мороз був лютий, сніг і завірюха,
По вулиці голодний пес блукав:
Обмерз, продрог, – здається – пушка духа,
Надармо страви й захисту шукав.

Аж чоловік найшовся милостивий,
Впустив до хати пса і обігрів,
Пожалував його, як друг правдивий,
І їсти дав того ж, що й сам він їв.

Та пес, нагрівшись у теплій хаті,
Спочивши і наївшись досить,
Замість подяки став гарчати, брехати,
Ще й кинувся хазяїна вкусить.

Подібний ти до нього, брате милий:
Не тямш, хто добро тобі зробив,
А тих, хто розуму тебе навчили,
Як часто ти зневажив, оскорбив!

ПРИТЧА ПРО РАДІСТЬ І СМУТОК

Два сусіди жили поруч себе рядом:
Сей весіле справляв, а другий похорон.

В одній хаті ридане і плач над мерцем,
В другій хаті музика і спів над вінцем.

Тут на мари мертвого кладуть і голосять,
Там до шлюбу рушають і дари виносять.

Одним шляхом везуть і труну, й молодят,
Один піп погребє, й буде шлюб їм давати.

І веселі й сумні вернуть з церкви ураз,
І певнісінько сі й ті спільно вп'ються за час.

Се не казка, брати, тільки образ, мабуть,
Як у парі в життю смутки й радощі йдуть,
І сі й ті до одного кінця нас ведуть.

ЧЕРВОНА КАЛИНО, ЧОГО В ЛУЗІ ГНЕШСЯ?

«Червона калино, чого в лузі гнешся?
Чого в лузі гнешся?
Чи світла не любиш, до сонця не пнешся?
До сонця не пнешся?

Чи жаль тобі цвіту на радощі світу?
На радощі світу?
Чи бурі боїшся, чи грому з блакиту?
Чи грому з блакиту?» –

«Не жаль мені цвіту, не страшно і грому,
Не страшно і грому.
І світло люблю я, купаюся в ньому,
Купаюся в ньому.

Та вгору не пнуся, бо сили не маю,
Бо сили не маю.
Червоні ягідки додолу схиляю,
Додолу схиляю.

Я вгору не пнуся, я дубам не пара,
Я дубам не пара;
Та ти мене, дубе, отінив, як хмара,
Отінив, як хмара».

ОЙ ТИ, ДІВЧИНО, З ГОРІХА ЗЕРНЯ

Ой ти, дівчино, з горіха зерня,
Чом твоє серденько – колюче терня?

Чом твої устоська – тиха молитва,
А твоє слово, острє, як бритва?

Чом твої очі сяють тим чаром,
Що то запалює серце пожаром?

Ох, ті очі темніші ночі,
Хто в них задивиться, й сонця не хоче!

І чом твій усміх – для мене скрута,
Серце бентежить, як буря люта?

Ой ти, дівчино, ясна зоре!
Ти мої радощі, ти моє горе!

Тебе видаючи, любити мушу,
Тебе кохаючи, загублю душу.

ЧОГО ЯВЛЯЄШСЯ МЕНІ У СНІ?

Чого являєшся мені
У сні?
Чого звертаєш ти до мене
Чудові очі ті ясні,
Сумні,
Немов криниці дно студене?
Чому уста твої німі?
Який докір, яке страждання,
Яке несповнене бажання
На них, мов зарево червоне,
Займається і знову тоне
У тьмі?

Чого являєшся мені
У сні?
В життю ти мною згордувала,
Моє ти серце надірвала,
Із него визвала одні
Оті ридання голосні –
Пісні.
В життю мене ти й знать не знаєш,
Ідеш по вулиці – минаєш,
Вклонюся – навіть не зирнеш
І головою не кивнеш,
Хоч знаєш, знаєш, добре знаєш,
Як я люблю тебе без тям,

Як мучусь довгими ночами,
І як літа вже за літами
Свій біль, свій жаль, свої пісні
У серці здавлюю на дні.
О ні!
Являйся, зіронько мені
Хоч в сні!
В життю мені весь вік тужити –
Не жити.
Так най те серце, що в турботі,
Неначе перла у болоті,
Марніє, в'яне, засихає, –
Хоч в сні на вид твій оживає,
Хоч в жалоцях живіше грає,
По-людськи вільно віддихає,
І того дива золотого
Зазнає, щастя молодого,
Бажаного, страшного того
Гріха!

СПИСОК ХУДОЖНІХ ТВОРІВ ДЛЯ ОBOB'ЯЗКОВОГО ПРОЧИТАННЯ

1. І.Нечуй-Левицький «Дві московки», «Бурлачка», «Микола Джеря», «Баба Палажка та баба Параска», «Кайдашева сім'я», «Хмари», «Афонський пройдисвіт», «Причепа», «Навіжена», «Старосвітські батюшки та матушки», «Князь Єремія Вишневецький», «Гетьман Іван Виговський».

2. Панас Мирний «Лихий попутав», «П'яниця», «Хіба ревуть воли, як ясла повні»?», «Лихі люди», «Повія», «Лихо давнє й сьогочасне», «Морозенко», «Лимерівна», «Серед степів, «До сучасної музи», «Дурниця», «Лови».

3. Б.Грінченко «Смутні картини», «Хлібороб», «Некрасові і Шевченкові», «Патріот», «Маніфест», «Матильда Аграманте», «Без хліба», «Украла», «Олеся», «Кавуни», «Батько та дочка», «Екзамен», «Як я вмер», «Брат на брата», «Серед темної ночі», «Під тихими вербами», «Сонячний промінь».

4. М.Кропивницький «Дай серцю волю, заведе в неволю», «Доки сонце зійде, роса очі виїсть», «Глитай, або ж Павук», «По ревізії», «Розгардіяш».

5. М.Старицький «Край коминка», «Весна», «Швачка», «Борцю», «Занадто вже», «Борвій», «До молоді», «Добраніч», «До слов'ян», «Ждання», «І гвалт, і кров...», «Редакторові», «Виклик», «Монологи про кохання», «Не судилось», «У темряві», «Ой не ходи, Грицю, та й на вечорниці», «Талан», «Остання ніч», «Оборона Буші», «За двома зайцями», «Циганка Аза», «Разбойник Кармелюк».

6. І.Карпенко-Карий «Бурлака», «Наймичка», «Мартин Боруля», «Сто тисяч», «Хазяїн», «Суєта», «Житейське море», «Сава Чалий», «Безталання».

7. Я.Щоголів «У полі», «Ткач», «Пряха», «Вівчарик», Бурлаки», «Рибалка», «Неня», «Палати», «Осінь», «Зимовий ранок», «Косарі», «Остання свіча», «Хортиця», «Спізнився», «Лебідь».

8. І.Манжура «Декому», «Старий музика», «До музи», «Кобзар», «До Дніпра», «Степ», «Веснянка», «Щира молитва», «Бурлака», «Бурлакова могила», «З заробітків», «Босаяцька пісня», «Мати», «Нечесна», «Лиха година», «Злидні».

9. П.Грабовський «Орли», «Я не співець чудовної природи», «До сіячів», «Співець», «Робітникамі», «Швачка», «Трудівниця», «Сироти», «Веснянки», «Допусти», «Серед ночі», «Не раз ми ходили в дорогу», «Мало нас, та це дарма», «До Н.К.С.», «До матері», «До України», «Народові українському», «До галичан», «До Б.С-го», «Прийде день великої відради», «Децо про творчість поетичну», «Пам'яти Т.Г. Шевченка».

10. І.Франко Поезії: Збірки: «З вершин і низин», «Зів'яле листя», «Мій Измаразд», «Із днів журби», «Semper tiro». Поєми: «Страшний суд», «Лис Микита», «Іван Вишенський», «Сурка», «На Святоюрській горі», «Смерть Каїна», «Похорон», «Мойсей». Проза: «Лесишина челядь», «Ріпник», «Вугляр», «На роботі», «Навернений грішник», «Борислав сміється», «Воа constrictor», «Моя стріча з Олексою», «Ліси і пасовиська», «Добрий заробок», «Свинська конституція», «Звірячий бюджет», «Домашній промисел», «Малий Мирон», «У кузні», «Мій злочин», «Отець-гуморист», «Красне писання», «Чиста раса», «Маніпулянтка», «Батьківщина», «Сойчине крило», «Доктор Бессервісер», «Захар Беркут», «Основи суспільності», «Для домашнього огнища», «Перехресні стежки». Драми: «Украдене щастя», «Учитель», «Сон князя Святослава», «Рябина», «Будка ч. 27». Літературно-критичні статті.

СПИСОК ОСНОВНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- ◆ Бернштейн М. Іван Манжура. Життя і творчість. – К., 1977. – 188 с.
- ◆ Білецький О. Борис Грінченко. Збір. праць: У 5 т. – К., 1965.
- ◆ Білецький О. Зібрання праць: В 5-ти т. – К., 1965. – Т. 2.
- ◆ Вертій О. «...Не згине наша мати!» (Візія України в творчості Павла Грабовського) // Дивослово. – 1998. – № 10. – С.8-9.
- ◆ Вертій О. Біля джерел відродження національної культури (Народнопоетичні основи драматургії Михайла Старицького) // Народна творчість та етнографія. – 1993. – № 4. – С. 8-16.
- ◆ Вертій О. Народні джерела психологізму драматургії Марка Кропивницького // Народна творчість та етнографія. – 1992. – № 1. – С. 3-12.
- ◆ Вертій О. Народні джерела психологізму творів І.С. Нечуя-Левицького // Народна творчість та етнографія. – 1988. – № 6. – С. 9-18.
- ◆ Вертій О. Народні джерела творчості Івана Франка. – Тернопіль. – 1998. – 255 с.
- ◆ Вертій О. Народні джерела типізації в драматургії І.Карпенка-Карого // Українська література в загальноосвітній школі. – 2000. – № 4. – С. 23-32.
- ◆ Вертій О. Українська ідея як феномен літератури. Народні джерела творчості Павла Грабовського // Дивослово. – 2003. – № 3. – С.15-20.
- ◆ Вертій О. Художньо-філософський потенціал поезії Павла Грабовського // Вісник Сумського державного університету. Філологічні науки. – 2000. – №19. – С. 100-111.
- ◆ Вертій О., Шевченко Н. Українська народна пісня на слова П.А.Грабовського // Народна творчість та етнографія. – 1989. – № 4. – С. 3-8.
- ◆ Гаєвська Л. Б. Грінченко і художня еволюція української прози: (кінець ХІХ - початок ХХ ст.) // Радянське літературознавство. – 1990. – № 1.
- ◆ Гундорова Т. Інтелігенція і народ в повістях Івана Франка 80-х років. – К., 1985.
- ◆ Дей О. Іван Франко і народна творчість. – К., 1955. – 299 с.

- ◆ Денисюк І. Розвиток української малої прози XIX - поч. XX ст. – К., 1981.
- ◆ Іван Франко і світова культура. Матеріали Міжнародного симпозіуму ЮНЕСКО. У 2 кн. – К., 1990.
- ◆ Іванченко Р. Іван Нечуй-Левицький: Нарис життя і творчості. – К.: Дніпро, 1980.
- ◆ Історія української літератури (70-90-ті роки): У 2-х кн. (За ред. проф. О. Гнідан). – К., 2002. – Кн.1. – 575 с.; 2003. – Кн.2. – 439 с.
- ◆ Історія української літератури XIX ст.: В 3-х кн. – К., 1997. – Кн.3. – 432 с.
- ◆ Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст. Франківський період. – К., 1992.
- ◆ Зеров М. Непривітаний співець // Зеров М. Твори: У 2 т. – К., 1990. – Т. 2.
- ◆ Єфремов С. Історія українського письменства. – К., 1995.
- ◆ Каспрук А. Філософські поеми Івана Франка. – К., 1965.
- ◆ Киричок П. Марко Кропивницький. Літературний портрет. – К., 1985.
- ◆ Левчик Н. Історична проза М. Старицького: далекі образи – близькі ідеї // Слово і час. – 1990. – № 12.
- ◆ Левчик Н. Поезія М. П. Старицького: Жанрові та образно-стильові особливості. К., 1990.
- ◆ Погребенник В. Фольклористична діяльність Б.Д.Грінченка // Народна творчість та етнографія. – 1988. – № 6. – С. 18-30.
- ◆ Погрібний А. Яків Щоголев: Нарис життя і творчості. – К., 1986.
- ◆ Поліщук В. Михайло Старицький. Методологічні аспекти творчості. – К., 2003. – 100 с.
- ◆ Поліщук В. Повісті Михайла Старицького. – Черкаси, 2003. – 156 с.
- ◆ Поліщук В. Художня проза Михайла Старицького. Проблематика й особливості поетики романів і повістей письменника. – Черкаси, 2003. – 376 с.
- ◆ Приходько І. Українська ідея у творчості І.Нечуй-Левицького. – Львів, 1998. – 70 с.

- ◆ Степанишин Б. То хто ж усе-таки Чіпка Вареник: правдолюбець чи кримінальний злочинець? // Українська література в загальноосвітній школі. – 2001. – № 1. – С. 64.
- ◆ Ткачук М. Жанрова структура прози Франка (Бориславський цикл та романи з життя інтелігенції). – Тернопіль, 2003.
- ◆ Филипович П. Шляхи Франкової поезії // Літературно-критичні статті. – К., 1991.
- ◆ Черкаський В. Художній світ Панаса Мирного. – К., 1989.
- ◆ Шумило Н. Під знаком національної самобутності. Українська художня проза і літературна критика кінця XIX – поч. XX ст. – К., 2003. – 354 с.
- ◆ Януш Я. Мова української класичної драматургії. – Львів, 1983. – 147 с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

ЛІТЕРАТУРНИЙ ПРОЦЕС 70 – 90 РР. XIX СТ.

- Вертій О. Народний світогляд і питання національної самобутності українського письменства в літературно-естетичних пошуках 70-90 р.р. XIX ст. // Українська література в загальноосвітній школі. – 2004. – № 8. – С. 29 - 38.
- Вертій О. Народний світогляд і питання національної самобутності українського письменства в літературно-естетичних пошуках 70 - 90 р.р. XIX ст. // Українська література в загальноосвітній школі. – 2004. – № 11. – С. 2-11.
- Вертій О. Побутово-психологічна течія і особливості типізації в українській літературі 70-90 р.р. XIX ст. // Дивослово. – 2004. – № 12. – С. 62-66.
- Вертій О. Світогляд народу і становлення національної ідеї в українському письменстві 70-90 р.р. XIX ст. // Українська література в загальноосвітній школі. – 2004. – № 12. – С. 2-9.
- Вертій О. Світогляд народу і становлення національної ідеї в українському письменстві 70-90 р.р. XIX ст. // Українська література в загальноосвітній школі. – 2005. – № 1. – С. 17-26.
- Єременко О. Типологія акцентуації народнопісенних мотивів в українській повісті другої половини XIX ст. //

Українська література в загальноосвітній школі. – 2007. – № 4. – С. 6-10.

- Кузнецов Ю. Поезії в прозі – витоки імпресіонізму // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2004. – №1. – С.185-194.

- Кучинська І. Світоглядна позиція діячів культури II половини XIX ст. стосовно громадської ідеї у виховному процесі // Українська література в загальноосвітній школі. – 2006. – № 7. – С. 46-47.

- Новиков А. Архетип глитая в українській драматургії межі XIX – XX ст. // Українська мова і література в школі. – 2004. – № 7-8. – С. 58-62.

- Новиков А. Театральне мистецтво як естетична проблема // Українська мова і література в школі. – 2006. – № 7. – С. 43-47.

- Новиков А. Українська культура і російська ксенофобія (До питання національної драматургії кінця XIX – початку XX ст. // Дивослово. – 2005. – № 6. – С. 52-56.

- Новиков А. Фольклорно-етнографічна основа української драматургії II половини XIX ст. // Українська література в загальноосвітній школі. – 2005. – № 7. – С. 6-10.

І.Нечуй-Левицький

- Абрамова І. Біля витоків української ідеї (І.Нечуй-Левицький і формально-національний напрям) // Слово і Час. – 1999. – № 12. – С. 56-58.

- Бойко Н. Герої і антигерої в історичних романах І.Нечуя-Левицького // Дивослово. – 2001. – № 1. – С. 2-5.

- Бондаренко Ю. «Кайдашева сім'я» І.Нечуя-Левицького // Дивослово. – 1998. – № 12.

- Вертій О. Народний світогляд і питання національної самобутності українського письменства в літературно-естетичних пошуках 70-90 р.р. XIX ст. // Українська література в загальноосвітній школі. – 2004. – № 8. – С. 29-38.

- Вертій О. Народний світогляд і питання національної самобутності українського письменства в літературно-естетичних пошуках 70-90 р.р. XIX ст. // Українська література в загальноосвітній школі. – 2004. – № 11. – С. 2-11.

- Вертій О. Побутово-психологічна течія і особливості типізації в українській літературі 70-90 р.р. XIX ст. // Дивослово. – 2004. – № 12. – С. 62-66.
- Вертій О. Світогляд народу і становлення національної ідеї в українському письменстві 70-90 р. р. XIX ст. // Українська література в загальноосвітній школі. – 2004. – № 12. – С. 2-9.
- Вертій О. Світогляд народу і становлення національної ідеї в українському письменстві 70-90 р. р. XIX ст. // Українська література в загальноосвітній школі. – 2005. – № 1. – С. 17-26.
- Грінченкова М. Спогади про І.Нечуя-Левицького // Вітчизна. – 1993. – № 1. – С. 140-146.
- Демчук О. Багата палітра прози І.Нечуя-Левицького // Українська мова і література в школі. – 2001. – № 4. – С. 26-27.
- Жуков О., Ісаєнко Л. Романна концепція образу головного героя (про роман І.Нечуя-Левицького «Гетьман Іван Виговський») // Урок української. – 2002. – № 7. – С. 48-50.
- Зінченко Н. «Мета ясна й проста – народ й Україна» (Інтелігентно-демократичне у творах І.Нечуя-Левицького) // Слово і Час. – 1991. – № 8. – С. 42-47.
- Зінченко Н. Повість «Хмари» І.Нечуя-Левицького на уроках позакласного читання // Українська література в загальноосвітній школі. – 2003. – № 4. – С. 29-33.
- Кузнєцов Ю. Поезії в прозі – витоки імпресіонізму // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2004. – № 1. – С. 185-194.
- Кучинська І. Виникнення ідеї громадянського виховання в Україні у II половині XIX ст. та умови її реалізації // Українська література в загальноосвітній школі. – 2006. – № 1. – С. 46-49.
- Майдан О. Світогляд українця в інтерпретації І.Нечуя-Левицького // Освіта України. – 1998. – № 47.
- Маледрик М. І.Нечуй-Левицький – перекладач Біблії // Слово і Час. – 1993. – № 5. – С. 85-86.

Панас Мирний

- Горленко В. «Повія». Роман Панаса Мирного. Частина I // Слово і Час. – 1993. – № 1. – С. 19-21.

- Гринів М. Розгляд оповідання Панаса Мирного «Морозенко» (Урок-рольова гра) // Українська мова і література в школі. – 1989. – № 9.
- Грицай М. Панас Мирний: Нарис життя і творчості. – К.: Дніпро, 1986. – 191 с.
- Ільницький О. Конфлікт між козацьким і селянським світом у романі «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» // Слово і Час. – 1990. – № 4.
- Кузнєцов Ю. Поезії в прозі – витоки імпресіонізму // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцей та колегіумах. – 2004. – № 1. – С. 185-194.
- Майдан О. Психологічні спостереження Панаса Мирного в жанрі роману // Слово і Час. – 1999. – № 10. – С. 28-31.
- Михальчук О. Об'єктивний тип романного мислення // Слово і Час. – 1994. – № 4-5. – С. 22-26.
- Панас Мирний Життя і творчість у фотографіях, ілюстраціях, документах. / Автори-упорядники Є.Радченко, О.Володарець. – К.: Радянська школа, 1983. – 160 с.
- Пивоваров М. Панас Мирний: Життєвий і творчий шлях. – К.: Дніпро, 1965. – 322 с.
- Ротач П. З етюдів до біографії Панаса Мирного // Слово і Час. – 2003. – № 2. – С. 76-79.
- Свідер П. Хто ж він, Чіпка Вареник? // Українська література в загальноосвітній школі. – 2000. – № 5. – С. 16-17.
- Семенко С. Панас Мирний в журналі «Рідний край» // Слово і Час. – 1999. – № 10. – С. 32-34.
- Сиваченко М. Корифей української прози: Нарис творчості Панаса Мирного. – К., 1967.
- Слоньовська О. Дві знівчені долі // Українська мова і література в школі. – 1985. – № 10.
- Степанішин Б. То хто ж усе-таки Чіпка Вареник: правдолюбець чи кримінальний злочинець? // Українська література в загальноосвітній школі. – 2001. – № 1. – С. 64.
- Тарнавський М. Майстерність психологічного аналізу чи ілюзія психологізму? (Два приклади: Панас Мирний і І.Нечуй-Левицький) // Слово і Час. – 1992. – № 8. – С. 75-79.
- Федоренко Т. Згублене життя (до композиційного вивчення роману Панаса Мирного «Повія») // Українська література в загальноосвітній школі. – 2003. – № 1. – С. 12-15.

Б.Грінченко

- Голобородько Я. Б.Грінченко: просвітитель-письменник та вчений універсал // Українська мова і література в школі. – 2004. – № 5. – С. 58-61.
- Голобородько Я. Інтелектуал, письменник, науковець. Життя й аспекти творчої діяльності Б.Грінченка // Українська література в загальноосвітній школі. – 2005. – № 10. – С. 4-7.
- Єременко О. Трансформація художніх засобів інформаційної компресії в малій прозі Б.Грінченка // Українська література в загальноосвітній школі. – 2008. – № 3. – С. 17-19.
- Левчик Н. Речник Відродження // Київ. – 1993. – № 12. – С. 104-106.
- Неживий О., Корольова Л. Особистість учителя національної школи в доробку Б.Грінченка // Дивослово. – 1997. – № 4. – С. 36-40.
- Погрібний А. Б.Грінченко. Нарис життя і творчості. – К.: Дніпро, 1988. – 268 с.
- Погрібний А. Життя і творчість Б.Грінченка // Дивослово. – 1994. – № 3. – С. 6-12.
- Погрібний А. Не цілком ювілейне з нагоди 135-річчя Б.Грінченка // Слово і Час. – 1998. – № 12. – С. 9-13.
- Поліщук Я. Культурницька місія Б.Грінченка // Дивослово. – 2007. – № 7. – С. 45-48.
- Процюк С. Драматургія Б.Грінченка: традиція і новаторство // Слово і Час. – 1993. – № 5. – С. 17-21.
- Стецюк Н., Суворова Л. Вартовий криниці слова золотого: Фотонарис із музею Б.Грінченка // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2009. – № 4. – С. 112-116.
- Хомутенко А. Фольклорно-етнографічна діяльність Бориса Грінченка // Народна творчість та етнографія. – 2005. – № 4. – С. 106-112.

М.Кропивницький

- Киричок І. М.Кропивницький. – К.: Дніпро, 1968. – 143 с.
- Киричок П. М.Кропивницький і театральне мистецтво Криму // Слово і Час. – 1994. – № 7. – С. 84-87.

- Новиков А. «Скрутна доба» М.Кропивницького // Українська мова і література в школі. – 2001. – № 3. – С. 81-83.
- Новиков А. Архетип глитая в українській драматургії межі XIX – XX ст. // Українська мова і література в школі. – 2004. – № 7-8. – С. 58-62.
- Новиков А. Галерея портретів «нових людей» у драматургії М.Кропивницького // Дивослово. – 2008. – № 5. – С. 44-47.
- Новиков А. Два портрети представника місцевої влади в українській драматургії в II половині XIX – початку XX ст. // Українська мова і література в школі. – 2005. – № 6. – С. 40-43.
- Новиков А. Драми М.Кропивницького «Глитай, або ж Павук» і «Доки сонце зійде, роса очі виїсть» // Українська література в загальноосвітній школі. – 2003. – № 7. – С. 19-21.
- Новиков А. З історії дитячого театру М.Кропивницького // Українська література в загальноосвітній школі. – 2007. – № 8. – С. 32-36.
- Новиков А. З історії українського професійного театру (до 125-річчя заснування М.Кропивницьким театру корифеїв) // Українська мова і література в школі. – 2007. – № 6. – С. 37-41.
- Новиков А. Звертаючись до духовного батька (Шевченківський контекст творчості М.Кропивницького) // Українська мова і література в середніх школах, гімназіях, ліцеях, колегіумах. – 2002. – № 3. – С. 76-81.
- Новиков А. М.Кропивницький і театральне мистецтво // Дивослово. – 2004. – № 2. – С. 14-17.
- Новиков А. М.Кропивницький на Слобожанщині // Українська мова і література в школі. – 2003. – № 7. – С. 74-76.
- Новиков А. М.Кропивницький на Харківщині // Березіль. – 1995. – №7-8. – С. 163-171.
- Новиков А. Маловідома сторінка з творчого доробку М.Кропивницького // Дивослово. – 2002. – № 6. – С. 5-7.
- Новиков А. Образ народного заступника в українській драматургії кінця XIX – початку XX ст. // Українська література в загальноосвітній школі. – 2005. – № 4. – С. 6-10.
- Новиков А. Образ української жінки-страдниці в п'єсах драматургів театру корифеїв // Дивослово. – 2004. – № 7. – С. 55-58.

- Новиков А. Тема боротьби за високі ідеали мистецтва в п'єсах драматургів театру корифеїв // Українська література в загальноосвітній школі. – 2005. – № 10. – С. 11-15.
- Новиков А. Тема злочину і покарання у драматургії М.Кропивницького // Українська література в загальноосвітній школі. – 2003. – № 3. – С. 49-52.
- Новиков А. Тема національного відродження України в духовній спадщині М.Кропивницького // Дивослово. – 2001. – № 2. – С. 17-19.
- Новиков А. Українська культура і російська ксенофобія (До питання національної драматургії кінця XIX – початку XX ст. // Дивослово. – 2005. – № 6. – С. 52-56.
- Новиков А. Фольклорно-етнографічна основа української драматургії II половини XIX ст. // Українська література в загальноосвітній школі. – 2005. – № 7. – С. 6-10.
- Статєєва В. Українська мова та український театр у II половині XIX ст. // Дивослово. – 2005. – № 4. – С. 60-62.

М.Старицький

- Барабаш Ю. Іван Мазепа – ще одна літературна версія // Київ. – 1988. – № 12.
- Гриневич В. З історії написання та публікації історичної художньої прози М.Старицького // Українська література в загальноосвітній школі. – 2004. – № 7. – С. 59-62.
- Гриневич В. Історичний образ-персонаж Івана Мазепи (За романом М.Старицького «Молодість Мазепи») // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2002. – № 5. – С. 194-201.
- Гриневич В. Образ Мазепи як генерального писаря в романі М.Старицького «Руїна» // Українська література в загальноосвітній школі. – 2003. – № 8. – С. 18-21.
- Гриневич В. Система роботи з формування умінь аналізувати образи-персонажі літературних творів історичної тематики // Українська література в загальноосвітній школі. – 2001. – № 1. – С. 20-25.
- Гриневич В. Формування умінь аналізу образів-персонажів художніх творів історичної тематики в майбутніх словесників // Українська література в загальноосвітній школі. – 2000. – № 2. – С. 35-45.

- Донців Д. Гетьман Мазепа в західноєвропейській літературі // Дивослово. – 1994. – № 7. – С. 5-9.
- Зубков С. Михайло Старицький. Поетичні твори. – К.: Наукова думка, 1987.
- Коломієць В. Образ І.Мазепа у фольклорі і літературі // Дивослово. – 2006. – № 2. – С. 8-13.
- Коломієць В. Художня трансформація фольклорних образів у творчості Михайла Старицького // Народна творчість та етнографія. – 2004. – № 5. – С. 41-46.
- Лавренчук В. Літературно-естетичні і громадсько-політичні концепти образу І.Мазепа у візії Г.Колісника // Українська література в загальноосвітній школі. – 2008. – № 6. – С. 2-6.
- Лавренчук В. Постаць І.Мазепа у світовому письменстві // Дивослово. – 2008. – № 1. – С. 39-43.
- Лавренчук В. «Звитязцем – через три віки» // Дивослово. – 2008. – № 6. – С. 47-51.
- Левчук Н. Традиційне і нове в стилі М.Старицького – поета. / Індивідуальні стилі українських письменників. – К., 1987.
- Наливайко Д. Мазепа в європейській літературі XIX ст.: історія та міф // Слово і Час. – 2002. – № 8. – С. 39-48.
- Наливайко Д. Мазепа в європейській літературі XIX ст.: історія та міф // Слово і Час. – 2002. – № 9. – С. 3-17.
- Поліщук В. «А в цензурні смаку я не напишу...» (М.Старицький і проблема цензури) // Дивослово. – 2002. – № 2. – С. 17-20.
- Поліщук В. Діалоги й монологи у структурі оповідань М.Старицького // Українська література в загальноосвітній школі. – 2003. – № 2. – С. 61-64.
- Поліщук В. Жанрові особливості новелістики М.Старицького // Слово і Час. – 2002. – № 12. – С. 36-40.
- Поліщук В. Жанрово-стильові особливості повістей М.Старицького // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2003. – № 2. – С. 179-187.
- Поліщук В. Інтелігенція і народ у новелістиці М.Старицького // Дивослово. – 2003. – № 11. – С. 6-11.

- Поліщук В. Особливості сюжетобудови оповідань М.Старицького // Слово і Час. – 2003. – № 8. – С. 23-31.
- Поліщук В. Пейзаж, інтер'єр, портрет у новелістиці М.Старицького (До характеристики структури оповідань письменника) // Українська література в загальноосвітній школі. – 2002. – № 6. – С. 55-60.
- Поліщук В. Повісті М.Старицького: Монографічне дослідження. – Черкаси: Брама, 2003. – 156 с.
- Поліщук В. Позиція автора в новелістиці М.Старицького // Українська література в загальноосвітній школі. – 2003. – № 3. – С. 53-56.
- Поліщук В. Проблематика і герої новелістики М.Старицького // Дивослово. – 2002. – № 12. – С. 5-10.
- Радовський В. Смерть Івана Мазепи // Дзвін. – 2004. – № 5-6. – С. 125-129.
- Ромащенко Л. Польська думка про Мазепу: Штрих до художньої інтерпретації образу українського гетьмана // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2002. – № 2. – С. 192-198.
- Сокол І. Будинок-музей М.Старицького // Дивослово. – 2005. – № 2. – С. 69.
- Старицький Н. «Молодость Мазепи», «Руина». – К.: Центр духовної культури, 1997. – 984 с.
- Цуркан І. Духовна близькість душ (Творча співпраця М.Старицького й Л.Старицької-Черняхівської) // Українська література в загальноосвітній школі. – 2001. – № 1. – С. 48-51.
- Цуркан І. Фольклорна стихія М.Старицького «Розбійник Кармелюк» // Українська мова і література в школі. – 2001. – № 5. – С. 59-61.
- Януш Я. Роль М.Старицького у розвитку літературної мови // Дивослово. – 2002. – № 7. – С. 14-16.

І.Карпенко-Карий

- Вертій О. Народні джерела типізації в драматургії І.Карпенка-Карого // Українська література в загальноосвітній школі. – 2000. – № 4. – С. 23-32.
- Вієвський В. З творчої лабораторії комедіографа // Вітчизна. – 1995. – № 11-12. – С. 144-147.

- Вівський В. З творчої лабораторії комедіографа // Слово і Час. – 1995. – № 9-10. – С. 13-16.
- Карасевич В. Образ Терентія Пузиря за комедією «Хазяїн» І.Карпенка-Карого // Українська література в загальноосвітній школі. – 2000. – № 4. – С. 33-36.
- Кейда Ф. На семи вітрах історії (Рецепція постаті Сави Чалого в українському письменстві) // Українська література в загальноосвітній школі. – 2001. – № 6. – С. 53-64.
- Малютіна Н. Явище жанрової інтерактивності у драматургії І.Карпенка-Карого // Слово і Час. – 2008. – № 1. – С. 53-61.
- Мар'яненко І. Про І.Карпенка-Карого (Тобілевича) // Урок української. – 2008. – № 1-2. – С. 55-56.
- Онишкевич Л. Вина й відповідальність за Переяславську угоду у драмі // Слово і Час. – 2008. – № 1. – С. 47-53.
- Петлюра С. Пам'яті І.Тобілевича (І.Карпенка-Карого) // Дивослово. – 1995. – № 8. – С. 4-7.
- Спогади про І.Карпенка-Карого: Збірник / Упорядник Р.Пилипчук. – К.: Мистецтво, 1987. – 183 с.
- Сюдюков І. Зрада і кара: сутність історичного конфлікту в трагедії І.Карпенка-Карого // Урок української. – 2008. – № 1-2. – С. 56-57.
- Цибаньова О. Літопис життя і творчості І.Карпенка-Карого (І.К.Тобілевича). – К.: Дніпро, 1967. – 451 с.
- Шевченко З. Вивчення драматургії І.Карпенка-Карого в 10 класі середньої школи // Українська мова і література в школі. – 2002. – № 8. – С. 25-28.

І. Франко

- Басс І., Каспрук А. Іван Франко: життєвий і творчий шлях. – К., 1983.
- Бондар Л. Соціальна інвектива чи загадкова lovestory? Цикл Спомини» зі збірки І.Франка «Із днів журби» // Іван Франко – письменник, мислитель, громадянин. Матеріали Міжнародної наукової конференції. – Львів: Світ, 1998.
- Гундорова Т. Франко – не Каменярь. – Мельбурн, 1996.
- Дей О. Іван Франко, життя і діяльність. – К., 1981.
- Денисюк І. Невичерпність атома. – Франкознавчі студії. – Львів, 2001.

- Євшан М. Іван Франко. Нарис його літературної діяльності // Євшан М. Критика. Літературознавство. Естетика. / Упоряд., передмова та приміт. Н.Шумило. – К: Основи, 1998. С. 135 - 153.
- Жулинський М. Від традиції ХІХ ст. до раних пошуків ХХ ст. та Іван Франко/ Микола Жулинський // Сучасність. – 1997. – № 5.
- Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст: Франківський період. – К., 1993.
- Зеров М. Франко – поет // Зеров М. Твори: В 2 т. – К., 1990. – Т. 2.
- Корнійчук В. Жанрова своєрідність лірики збірки «Із днів журби» І. Франка // «З його духа печаттю...». Збірник наукових праць на пошану професора Івана Денисюка: В 2 т. – Т. 1. – Львів, 2001. – С. 335.
- Павличко Д. З глибин душі // Франко І. Зів'яле листя. – К., 1985.
- Погребенник Ф. З вірою в силу духа народного (Поема І. Франка «Мойсей») // Українська мова і література в школі. – 1986. – № 8.
- Рильський М. Іван Франко – майстер художнього слова // Рильський М. Збір. тв.: У 20-ти т. – Т. 12. – К: Наукова думка, 1986. – С.231.
- Рудницький Л. Іван Франко і німецька література. – Мюнхен, 1974.
- Соловей Е. Українська філософська лірика / Е.С. Соловей // Міжнародний фонд «Відродження», прогр. «Трансформація гуманітарної освіти в Україні». – К.: Юніверс, 1999.
- Скоць А. Поеми Івана Франка: [монографія] / Андрій Скоць – Львів: Вид. центр. ЛНУ ім. І. Франка, 2002; Скупейко Л. Іван Франко про творчу індивідуальність письменника. – К., 1986.
- Франко І.Я. Зібрання творів: У 50 т. / І.Я. Франко. – К.: Наукова думка, 1976.
- Хропко П. Циклізація творів як ідейно-художній принцип композиції збірок «Мій Ізмарagd» та «Давне і нове» // Наукові записки, Вип. 15-16. – Пряшів, 1990. – С. 43.

- Чопик Р.Б. Ессе Номо: Добра звістка від Івана Франка / Відп. ред. Є. Нахлік. – Львів: Львівське відділення Інституту літератури імені Т.Г.Шевченка НАН України, 2002.

Форма підсумкового контролю успішності навчання – екзамен.

Засоби діагностики успішності навчання – реферат, письмові роботи (тестові завдання закритої і відкритої форми, модульні контрольні роботи).

ТКАЧЕНКО ВІКТОРІЯ ІВАНІВНА

ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ
70-90-Х РОКІВ ХІХ СТОЛІТТЯ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК ДЛЯ СТУДЕНТІВ
ІІ КУРСУ (НАПРЯМ ПІДГОТОВКИ 6.020303 «ФІЛОЛОГІЯ.*
УКРАЇНСЬКА МОВА І ЛІТЕРАТУРА»)

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

21000, м. Вінниця, вул. Острозького, 32
Видавничий центр ВДПУ